

UNIVERZITET U NIŠU
PRAVNI FAKULTET

Deca ubice

(master rad)

Mentor
Prof. dr Darko Dimovski

student
Aleksandra Mandić
Br.indeksa: M030/17-O

U Nišu, 2019.

Sadržaj:

UVOD	1
I FENOMENOLOŠKE KARAKTERISTIKE UBISTVA POČINJENIH OD STRANE DECE	4
1.1.Obim, dinamika i struktura ubistva počinjenih od strane dece.....	5
2.1.Način i sredstva izvršenja	8
3.1.Vremenska i prostorna rasprostranjenost ubistava.....	9
4.1.Starosno doba i pol dece ubica.....	11
II ETIOLOŠKE KARAKTERISTIKE UBISTVA POČINJENIH OD STRANE DECE	11
2.1.Spoljašnji kriminogeni faktori	12
2.1.1.Uticaj socijalno-ekonomskih faktora na maloletnički homicid	12
2.1.2.Uticaj porodice na maloletnički homicid.....	14
2.1.3.Školska sredina i obrazovanje i njihov uticaj na maloletnički homicid	15
2.1.4.Susedstvo i delinkventne grupe i njihov uticaj na maloletnički homicid	16
2.1.5.Korišćenje slobodnog vremena i sredstava masovne komunikacije i njihov uticaj na maloletnički homicid.....	18
2.2.Socijalno-patološke pojave i njihov uticaj na maloletnički homicid	19
2.3.Unutrašnji kriminogeni faktori	21
2.3.1.Inteligencija.....	21
2.3.2.Temperament.....	23
2.3.3.Karakter i karakterene osobine.....	24
2.3.4.Sklonosti i navike	25
2.3.5.Stavovi i shvatanja.....	26
2.3.6.Emocije	266
2.3.7.Motivi.....	28
2.3.8.Mentalne devijacije kod deca ubica.....	29
2.4.Teorije o javljanju ubistva sa psihološkog aspekta.....	30
2.4.1.Teorija inteligencije.....	31
2.4.2.Teorija frustracije	31
2.4.3.Teorija o delinkventu kao posebnom psihološkom tipu	32
2.4.4.Ajzenkova teorija ličnosti	33
2.4.5.Psihoanalitička teorija.....	34
2.4.6.Psihopatološka teorija o javljanju ubistva	35
III UBISTVA POČINJENA OD STRANE DECE – PRIMERI IZ PRAKSE.....	35
3.1.„Ubistvo od strane vršnjaka u Pančevu“	36

3.2.,,Trovač šoljicama čaja“	37
3.3.,,Adolescent kao serijski ubica“	38
3.4.,,Šansa za novi život“	39
3.5.,,Bolja prilika za ubistvo“	40
3.6.,,Iskaljivanje besa“	40
3.7.,, Dete ubica, osuđen na doživotnu kaznu zatvora“	41
IV STRATEGIJE TRETMANA I PREVENCIJE ZA VRŠENJE KRIVIČNIH DELA OD STRANE DECE	41
4.1.Krivičnopravne i krivičnoprocesne mere	42
4.1.1.Preventivna uloga sudova za maloletnike.....	42
4.1.2.Razlike između starih i novih modela pravosuđa.....	43
4.1.3.Pozitivan razvoj mladih i pozitivno maloletničko pravosuđe	44
4.1.4.Principi rada sa decom i maloletnicima u sistemu maloletničkog pravosuđa	45
4.2.Uspostavljanje odnosa poverenja i saradnje između policije i dece u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom	46
4.2.1.Ključni koncepti u postupanju policije prema deci u kontaktu ili sukobu sa zakonom	46
4.3.Mere neformalne društvene kontrole	46
4.3.1.Preventivna uloga škole i predškolskih ustanova.....	46
4.3.2.Preventivna uloga porodice.....	48
ZAKLJUČAK.....	50
LITERATURA	52
SAŽETAK I KLJUČNE REČI.....	57
SUMMARY	58
BIOGRAFIJA.....	59

UVOD

Mladi su se na poseban način pomastrali, uvek kada bi njihovo ponašanje imalo odstupanja od uobičajenog ponašanja odraslih, i takva ponašanja vrlo često nailaze na osudu ili na nerazumevanje, što ukazuje na poseban odnos prema ovakvim oblicima ponašanja mladih. Ova ponašanja se često karakterišu kao devijantna, odnosno u krivičnopravnom smislu kao delinkventna. Ta negativna društvena pojava u kriminologiji se naziva maloletnička delinkvencija. Kao poseban oblik maloletničke delinkvencije je maloletnički homicid.

Pravo na život, kao osnovno ljudsko pravo i preduslov za ostvarivanje ostalih ljudskih prava, zaštićeno na različite načine, se ipak krši. Gde god da se osvrnemo, pogledamo, susrećemo se sa nasiljem, a nažalost i sa ubistvima. Ona su svuda oko nas, stalno nas prate i često se dešavaju. U tipologiji kriminaliteta, ubistva predstavljaju najteži oblik krvnih delikata, a kao izvršioci ovih krivičnih dela javljaju se kako punoletna, ali tako, i nažalost maloletna lica, pa i deca.

U ovom radu biće reči, upravo o najmlađim izvršiocima krivičnih dela ubistva. Centralni deo rada je povećen pronalaženju uzroka koji dovode do vršenja krivičnih dela, a pre svega krivičnog dela ubistva. Imajući u vidu da je u poslednje vreme povišen obim maloletničke delinkvencije, predmt ovog master rada biće deca kao izvršioci krivičnog dela ubistva.

U osnovnim odredbama Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, stoji da se odredbe ovog zakona primenjuju prema maloletnim učiniocima krivičnih dela, ali, takođe i na punoletna lica kad im se sudi za krivična dela koja su učinila kao maloletnici, a ispunjeni su uslovi koje predviđa ovaj zakon kao i na lica koja su učinila krivično delo kao mlađi punoletnici. Ovim zakonom je predviđeno da licu koje nije navršilo 14 godina, ne mogu se izreći krivične sankcije ni primeniti druge mere koje predviđa ovaj zakon. Maloletnik je lice koje u vreme izvršenja krivičnog dela navršilo 14, a nije navršilo 18 godina. Mlađi maloletnik je lice koje u vreme izvršenja dela navršilo 14, a nije navršilo 16 godina. Stariji maloletnik je lice koje u vreme izvršenja krivičnog dela navršilo 16, a nije navršilo 18 godina. Mlađe punoletno lice je lice koje u vreme izvršenja krivičnog dela naršilo 18, a u vreme suđenja nije navršilo 21 godinu i ispunjava ostale uslove iz člana 41.ovog zakona¹. Međutim, prema Konvenciji o pravima deteta, koja je usvojena na Generalnoj skupštini UN, 20. Novembra 1989. godine, čija potpisnica je i naša zemlja, pod detetom se podrazumeva svako ljudsko biće koje nije navršilo 18 godina života, ukoliko se po

---

¹ Čl 1 i 2 Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica („Sl glasnik RS“, br. 85/2005)

zakonu koji se primenjuje na dete, punoletstvo ne stiće ranije.² To znači da Konvencija o pravima deteta ne pravi razliku između maloletnika i dece.

Pravo na život je jedno od osnovnih, ljudskih prava. To je prirodno pravo svakog čoveka i preduslov za ostvarivanje svakog drugog prava.³ Iako je zaštićeno u svim pravnim sistemima, Ustavima, zakonima i drugim zakonodavnim aktima u gotovo svim zemljama sveta, ipak se svakodnevno susrećemo sa kršenjem ovog ljudskog prava. Zaštita prava na život vrši se na različite načine i kroz razne grane prava (krivično pravo, medicinsko pravo, ekološko pravo...), ali svakako da je najznačajnija krivičnopravna zaštita. Ubistvo je negacija prava na život⁴. To je osnovno krivično delo protiv prava na život. Izvršenjem krivičnog dela ubistva uništava se ljudski život i zbog toga se u krivičnim zakonima ubistvo svrstava u krivična dela protiv života i tela⁵. Iako živimo u dvadeset i prvom veku, ubistva su i dalje sredstvo, način za zadovoljenje različitih motiva, počev od materijalnih, ličnih, religioznih... Ubistva se vrše u porodicama, na ulici, i to u svako doba dana ili godine, ona su planirana ili su neisplanirana, mogu biti izvršena od strane jednog ili više lica, ili čak izvršena od strane organizovanih kriminalnih grupa, a posebno zabrinjavajuća činjenica je da ubistva mogu biti počinjena i od strane dece.

Krivičnim zakonikom Republike Srbije, predviđen je osnovni oblik krivičnog dela ubistva u Članu 113. Radnja izvršenja se sastoji u lišavanju života drugog lica. To znači da radnja izvršenja može da bude svaka ona radnja koja je podobna da prouzrokuje smrt drugog lica. Naravno, radnja izvršenja je uperena isključivo na živog čoveka. Osim radnje činjenja, to može biti i radnja nečinjenja. Jasno je da se kao izvršiocu ovog oblika krivičnog dela ubistva mogu pojaviti i deca. Međutim Krivičnim Zakonikom RS, iz 2005.godine predviđena su i nekoliko oblika privilegovanih, ali i kvalifikovanih ubistava. Teška ubistva predstavljaju takođe lišavanje života nekog lica i u tom pogledu imaju sve elemente kao i obično ubistvo. Razlikuju se od običnih ubistva po tome što u sebi sadrže još neke elemente koje ih čine težim. Postavlja se pitanja kod kojih oblika teškog ubistva mogu se kao izvršiocu pojaviti deca? S obzirom na to da kod ubistva na svirep i podmukao način moraju postojati i objektivni i subjektivni elementi, tačnije, da bi se radilo o ovoj vrsti teškog ubistva potrebno je da je delo učinjeno na takav način da se žrtvi nanose takve muke, bolovi, patnje, koje po svom intezitetu prevazilaze bolove koji nastaju prilikom običnog lišavanja života, odnosno

---

² Konvencija o pravima deteta UN iz 1989.godine, videti:
<https://www.unicef.org/serbia/media/3186/file/Konvencija%20o%20pravima%20deteta.pdf>

³ Z. Đurđević, Krivična dela ubistva, Beograd, 2014, str. 7.

⁴ *Ibid*, str. 7

⁵ S.Konstantinović Vilić, V. Nikolić Ristanović, M. Kostić, Kriminologija, Niš, 2009, str. 109.

kada učinilac preuzima krivično delo, na posebno potajan, podmukao način, onda kada to žrtva ne očekuje, a da je pritom stav učinioca hladan, i da je svestan da žrtva trpi bolove jakog inteziteta, odnosno, onda kada je kod učinioca izražena lukavost, diskutabilno je da li će uvek na strani deteta koje se pojavljuje u ulozi učinioca biti ispunjena oba uslova, i objektivni, a naročito subjektivni uslov, s obzirom na njegova psiho-fizička svojstva. Mora se naglasiti da se maloletnici od odraslih razlikuju svakako po stepenu intelektualne i emocionalne zrelosti, ali i razvijene svesti o svojim postupcima i odgovornostima za iste, te nam to ukazuje da su oni manje odgovorni u društvenom i moralnom smislu⁶. Ista je situacija i kada govorimo o ostalim oblicima teškog ubistva. Međutim, ono što je jasno da se u ulozi učinioca može pojaviti dete, kada govorimo o svim oblicima lakog ubistva, ali kod ubistava deteta pri porođaju, s obzirom da Porođični zakon Republike Srbije predviđa emancipaciju (sticanje poslovne sposobnosti pre 18. godine) ukoliko je maloletnik, pošto je dobio dozvolu za stupanje u brak, zaključio brak i u slučaju sudske emancipacije, tačnije kada sud donese odluku o sticanju poslovne sposobnosti ako je maloletnik postao roditelj⁷ pitanje je da li u toj situaciji možemo govoriti o ubistvu počinjenom od strane deteta.

U tipologiji kriminaliteta, ubistva predstavljaju najteži oblik krvnih delikata, a kao izvršiocima ovih krivičnih dela javljaju se kako punoletna lica, ali i deca. U ovom radu biće reči, upravo o najmlađim izvršiocima krivičnih dela ubistva. Centralni deo rada je povećen pronalaženju uzroka koji dovode do vršenja krivičnih dela, a pre svega krivičnog dela ubistva od strane dece, ali i najvažnije strategije tretmana i prevencije maloletničkog homicida.

Metode koje su korišćene u obradi teme su pre svega normativni metod- jer je rad zasnovan na analizi pravnih normi iz oblasti krivičnog prava, a posebno maloletničkog krivičnog prava, uporednopravni metod- jer se u okviru ovog rada analiziraju i zakonska rešenja u uporednom pravu i vrši se njihovo upoređivanje sa domaćim prpisima, kriminološki metod-u radu je od prikupljenih podataka o učinjenim krivičnim delima od strane dece i maloletnika, izvršena je naučna interpretacija i objašnjenje.

Ovaj rad je struktuiran kroz više logičkih celina (poglavlja) i već u prvom poglavlju, se govori fenomenološkim karakteristikama ubistva počinjenih od strane dece, tačnije o obimu, dinamici, strukturi, načinu i sredstvima izvršenja, geografskoj i prostornoj rasprostranjenosti ali i starosti i polu dece koja su izvršila ubistvo. Drugo poglavlje je posvećeno etiološkim karakteristikama maloletničkog homicida. Etiologija maloletničke delinkvencije, i

---

⁶ Bojić, B., Maloletnici i krivično pravo, Monografija, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, 2017, str.15.

⁷ Čl.11, Porođičnog zakona, ("Sl. glasnik RS", br. 18/2005, 72/2011 - dr. zakon i 6/2015).

maloletnički homicid kao jedan njen deo, posmatraju se kroz endogenu i egzogenu etiologiju. Na pojavu maloletničkog homicida deluju svi oni kriminogeni faktori koji deluju deluju na pojavu kriminaliteta uopšte, ali to ne znači da maloletnički homicid nema specifične faktore. Naredno poglavlje je posvećeno nekim primerima ubistva počinjenih od strane dece. Tim primerima iz prakse ukazuje se na činjenicu da ubistva kao najteži oblici krvnih delikata mogu biti počinjeni i od strane maloletnika i dece i da svakako nisu nova pojava. Poslednje poglavlje govori o strategijama tretmana i prevencijama za sprečavanje vršenja krivičnih dela ubistava od strane dece. Jasno je da se delikti nasilja ne mogu u potpunosti odstraniti, ali se preventivnim pristupom i aktivnim strategijama i borbom kako državnih tako i nedržavnih subjekata može uticati na smanjenje njihovog broja, a za to je potrebna, dakle, aktivna reakcija svih nas.

Osnovni cilj master rada je ukazivanje na činjenicu da se i deca, javljaju kao izvršioци krivičnih dela uperenih protiv života i tela. Najvažniji korak u sagledavanju i suprotstavljanju kriminaliteta, pre svega najtežim oblicima kakvo je krivično delo ubistva, je posmatranje njegovih pojava oblika, učestalost, brojnost, rasprostranjenosti, načinu na koji se ostvaruju, kao i o samoj ličnosti izvršioca. Analiziranjem socijalno-ekonomskih ali i psiholoških faktora, pokušano je da se dođe do odgovora, zato deca vrše ubistva? Odgovorom na to pitanje može se ukazati na neke strategije tretmana i prevencija za vršenje ovih krivičnih dela od strane dece.

I FENOMENOLOŠKE KARAKTERISTIKE UBISTVA POČINJENIH OD STRANE DECE

Teška dela počinjena od strane dece, naročito ona koja su uperena protiv života i tela, od vajkada zaokupljaju pažnju ljudske misli. Iako istraživanja pokazuju da je broj krivičnih dela počinjen od strane dece, u poslednje vreme na niskom nivou u odnosu na osamdesete i devedesete godine prošlog veka, to ne znači da je ova negativna društvena pojava u potpunosti iskorenjena.

Da bi uspešno bile istražene fenomenološke karakteristike ubistva počinjenih od strane dece, neophodno je ovu pojavu ispratiti i sagledati u jednom dužem vremenskom intervalu. Informacije o obimu i strukturi maloletničkog homicida, dobijeni su na osnovu podataka iz kriminoloških literatura kao i na osnovu relevantnih statističkih podataka Republičkog zavoda za statistiku.

Najvažniji korak u sagledavanju i suprotstavljanju kriminaliteta, pre svega najtežim oblicima kakvo je krivično delo ubistva, je posmatranje njegovih pojava oblika, učestalost, brojnost, rasprostranjenosti, načinu na koji se ostvaruju, kao i o samoj ličnosti izvršioca.

Odgovorima na pitanja, ko, šta, kada, gde i kako, rasvetljavaju se činjenice koje su od značaja za pronalaženje adekvatnog odgovora na ovu negativnu društvenu pojavu.

Da bi se saznali uzroci, uslovi ali i povodi, neophodno je je prvenstveno utvrditi obim, dinamiku ali i strukturu ove negativne društvene pojave. Svakako da nezaobilazan izvor podataka u proučavanju bilo kog oblika kriminaliteta, jesu statistike, jer se interpretacijom dobijenih podataka može doći do vrlo važnih zaključaka kada je reč o fenomenološkim karakteristikama ispitivane pojave. Uslovi života se neprestalno menjaju, i pod uticajem tako promenljivih uslova odvija se i proces sazrevanja mladih odoaba. U gotovo svim sferama društvenog života može doći do poremećaja, i oni i te kako mogu biti od uticaja na sazrevanje mladih osoba. U ovom delu rada biće reči o fenomenologiji ubistva počinjenih od strane dece, tačnije o obimu, dinamici, strukturi, načinu i sredstvima izvršenja, geografskoj i prostornoj rasprostranjenosti ali i starosti i polu dece koja su izvršila ubistvo.

1.1.Obim, dinamika i struktura ubistva počinjenih od strane dece

Obim ubistva počinjenih od strane dece, prati se na osnovu statističkih podataka o ukupnom i pojedinačnom broju izvršenih krivičnih dela na određenom prostoru u određeno vreme. Ono što je sigurno je i postojanje tamne brojke, koja samo donekle može da umanjiti vrednost statističkih podataka o stanju izvršenih ubistava od strane dece, ali te tamne brojke ne umanjuju u mnogome činjenicu da su statistike važni indikatori o stanju i kretanju ubistva počinjenih od strane dece.⁸

Za sagledavanje obima ubistava kao masovne društvene pojave koriste se statističke evidencije policije, tužilaštava i sudova.⁹ Obim homicidnih ponašanja dece menjao se vremenom, različit je od države do države i pojedinih oblasti u okviru država.¹⁰

Jedna od međunarodnih studija, istraživala je ubistava u svetu. Ta istraživanja, sprovedena su 2004. godine i publikovana su u Ženevskoj deklaraciji o oružanom nasilju i razvoju¹¹. Prema sprovedenom istraživanju procenjeno je da je tokom 2000.godine u svetu izvršeno 490.000 ubistva. Zaključeno je da je globalna stopa ubistava 7.6 % na 100.000 stanovnika. Takođe,

---

⁸ Mirić F., Savremena shvatanja fenomenologije i etiologije maloletničke delinkvencije-doktorska disertacija, pravni fakultet Univerziteta u Nišu, 2014.godina, str.122.

⁹ Horvatić, Ž., Elementarna kriminologija, Rijeka, Liburnija, Zagreb, Školska knjiga, 1981.,str.57.

¹⁰ Kostić, M., Deca ubice-doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, 2000.godine, str.88.

¹¹ World Health Organization (WHO), First ever Global Report on Violence and Health released, Geneva, 2004. Dostupno na adresi: <http://www.genevadeclaration.org>

rezultati istraživanja su dali sliku "opasnih mesta" na planeti. Tako, istraživanje je pokazalo da Južna Afrika ima stopu od 31.7% ubistava, Srednja Amerika prijavljenih 29.3% ubistava, Južna Amerika 25.9%, Zapadna i Centralna Afrika 21.6%, Karipski pojas 18.1%, Severna Amerika 6.5%, Azija 3.2%, dok je zabeleženo da Zapadna i Centralna Evropa imaju stopu od 1.5% ubistava na 100.000 stanovnika.

Tokom 1996.godine, u Rusiji, ubistva počinjena od strane maloletnika bila su u porocentu od 2,9 %, u odnosu na ostala krivična dela izvršena od strane dece. Ruski kriminolozi su shvatanja da u poslednjih nekoliko godina odnos zastupljenosti krivičnih dela od strane dece u proseku ostao isti. Međutim, u periodu 1990.godine do 2000.godine, u Rusiji, uočen je porast kriminaliteta uopšte od strane dece i u narednom periodu stagnira.¹²

Sredinom osmdesetih godina u SAD-u broj maloletnih ubica se utrostručio u odnosu na sedamdesete godine. Obim hapšenja je naročito povećan tokom devedesetih godina za krivična dela ubistva, a nakon toga pokazuje blagi pad. Uočljivo je međutim, da se najčešće tokom prethodnih deset godina vrše ubistva od strane dece, koje maloletnici izvršavaju u grupama. U najnovijim istraživanjima FBI – Uniform Crime Reports i Supplemental Homicide Reports – navodi se da je između 1994. i 2003.godine, procenjeni broj ubistva od strane maloletnih počinitelaca pao za oko 65 %, u odnosu na prethodne godine. Međutim, između 2003. i 2006.godine procenjeni broj ubistva počinjenih od strane maloletnika porastao je za čak 32 %, a zatim pao za 31 % do 2016.godine.¹³

Prema istraživanju koje je publikovano u jednom tekstu, praćeno je kretanje registrovanog kriminaliteta u periodu od 1991-2012. godine, i prosečan broj prijavljenih učinilaca krivičnih dela kretao se oko 4000, a došlo se do podataka da od tog ukupnog broja prijavljenih učinilaca, 4% su deca. Stopa prijavljenog kriminaliteta za celu Srbiju iznosila je poslednjih godina oko 50 u odnosu na decu. Na Severu zemlje, stopa kriminaliteta je znatno niža, od oko 40, do Juga koji iznosi od oko 66. U periodu za 2013.godinu, stopa prijavljenih maloletnika za krivična dela protiv života i tela iznosila je 10,55 u odnosu na ostala prijavljena krivična dela.¹⁴

Istraživanje maloletničke delinkvencije u Srbiji, sprovedeno je od strane Viktimološkog Društva Srbije i Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu, tokom 2013. i 2014.godine na uzorku od 1344 učenika osnovnih i srednjih škola u Beogradu i

---

¹² Juvenile Homicide in the Russia,

https://www.researchgate.net/publication/240717980_Punishing_Juvenile_Offenders_in_Russia

¹³ Juvenile Homicide in the United States, <https://www.ojjdp.gov/ojstatbb/offenders/qa03105.asp?qaDate=2016>

¹⁴ Ignjatović, Đ, Kriminalitet maloletnika : stara tema i nove dileme, Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2015.godine, str.21.

Novom Sadu, i uzorkom su bili obuhvaćeni učenici starosti od 12 – 19 godina. Rezultati su pokazali visok stepen rasprostranjenosti kriminaliteta i konzumiranja alkohola.

Prema istraživanju koje je sproveo Republički zavod za statistiku, ukupan broj maloletnika prijavljenih za krivična dela iznosio je za 2014.godinu 3110, dok za krivična dela uperena protiv života i tela taj broj je iznosio 316, odnosno 10,2 % u odnosu na ostala krivična dela. Kada govorimo o 2015. godini, ukupan broj prijavljenih maloletnika za sva krivična dela iznosio je 3355, a za krivična dela protiv života i tela iznosio je 414, odnosno 12,3 % u odnosu na ostala krivična dela. 2016, uočava se blagi trend rasta prijavljenih maloletnika za sva krivična dela u ukupnom broju 3643, dok su od tog broja 535 bili prijavljeni za krivična dela protiv života i tela, odnosno 14,7 % od ukupnog broja. 2017.godine, ukupan broj prijavljenih maloletnika iznosio je 3465, od kojih je 510 maloletnika bilo prijavljeno za krivična dela protiv života i tela, odnosno 14,7%. U 2018.godini, uočava se blagi pad ukupno prijavljenih maloletnika za krivična dela koji iznosi 2744, od kojih su se 452 prijave odnosile na krivična dela uperena protiv života i tela.

Prema istraživanju koje je, takođe sproveo Republički zavod za statistiku za period 2018.godine, broj prijavljenih maloletnih učinilaca krivičnog dela ubistva iznosi 2. Jedno ubistvo prijavljeno je na regionu Beograda, dok je drugo prijavljeno na regionu Vojvodine. Isti je broj prijavljenih za krivično delo teško ubistvo, jedno na regionu Vojvodine, a drugo na regionu Šumadije i zapadne Srbije.¹⁵

Podatak koji posebno zabrinjava kriminologe jeste činjenica da mlade osobe u velikom broju čine krivična dela sa elementima nasilja. U periodu od 1989. do 1994. godine, u svetu, porastao je broj uhapšenih maloletnih delinkvenata za počinjena krivična dela sa elementima nasilja za čak 62%. Taj broj je počeo da se smanjuje krajem devedesitih godina prošlog veka, ali ta činjenica ukazuje da se posebna pažnja mora posvetiti ovom negativnom društvenom fenomenu. Slična je situacija i kada govorimo o našoj zemlji. Najveći obim maloletničke delinkvencije, i najveći broj krivičnih dela sa elementima nasilja počinjen je tokom devedesetih godina prošlog veka. Poslednih godina broj ovih krivičnih dela, kako pokazuju statističke, stagnira. Međutim, za dalje smanjenje obima ovih krivičnih dela potrebno je primeniti adekvatne strategije, kriminalnopolitičke mere, ali i preventivne pristupe.

Statistike, pak, ukazuju da većinu ubistava izvršavaju odrasle osobe, a ne maloletnici, pa se homicid smatra „kriminalitetom odraslih“.¹⁶

---

¹⁵ Republički zavod za statistiku, <http://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/maloletni-ucinioci-krivicnih-dela/>

¹⁶ Kostić, M., Kriminološka obeležja maloletničkog homicida, Zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu, Tematski broj „Usklađivanje prava Srbije sa pravom EU“, Niš, 2014. godine, str.173.

2.1. Način i sredstva izvršenja

Ubistva se mogu izvršiti na različite načine, upotrebom različitih sredstava. Sredstva za izvršenje ubistva, kao i način izvršenja, može da bude od koristi u pogledu aktivnih prevencija za sprečavanje kriminaliteta, kao i za razvijanje strategija suprotstavljanja kriminalitetu, a posebno kriminalitetu nasilja. Saznavanje načina izvršenja ubistva je značajno zbog stvaranja efikasnih mera prevencija za vršenje ubistva, ali ne samo to, način izvršenja ubistva značajan je i prilikom određivanja pravne kvalifikacije ubistva, a samim tim i sankcije koja će biti primenjena prema učiniocu. Način izvršenja vezuje se za samu situaciju, pobude i motive izvršioca ubistva, ali i za dostupnost sredstava za izvršenje ovog krivičnog dela.

U zavisnosti od konkretnog slučaja, izvršioci koriste različita sredstva i primenjuju različite radnje. Koju radnju će primeniti i koje sredstvo za izvršenje će koristiti, zavisice dosta od odnosa koji izvršilac ima prema žrtvi kao i samog motiva za izvršenje ovog krivičnog dela.

Ubistva se vrše na različite načine, različitim sredstvima od najprimitivnijeg udara tojagom do perfidnijih načina, kao što je trovanje gasom ili davanje otrova.¹⁷

Prema istrživanjima sprovedenim u svetu, najčešće korišćeno sredstvo za izvršenje ubistva jeste vatreno oružje, a slična je situacija i kada govorimo o našoj zemlji, a to iz razloga što je vatreno oružje krajem devedesetig godina postalo dostupno skoro svima, što je doprinelo vršenju krivičnih dela od strane, kako punoletnih, tako i maloletnih lica. Na drugom mestu je nož kao sredstvo izvršenja, a zatim sledi i sekira, ali i upotreba tupih predmeta poput palice, motke i sl, a nije isključivo i da se koriste različiti delovi tela kao sredstvo za izvršenje ovih krivičnih dela, poput šake, stopala i sl. Ubistva se, dakle mogu izvršiti i na neke druge, manje uobičajene načine, upotrebom fizičke snage, upotrebom eksploziva, davljenjem, gušenjem i slično.

Kada, konkretno, govorimo o ubistvima počinjenim od strane dece, istraživanja su takođe pokazala da mladi koriste razna sredstva. Ispitivanja sprovedena u SAD-u govore u prilog tome da će mladi prilikom vršenja ubistva, pre odabrati vatreno oružje, nego bilo šta drugo. Pored pištolja i pušaka, mladi koriste i noževe, eksplozive, ali „lično oružje“, poput pesnice, stopala i sl. U izveštaju FBI-ja nakon praćenja ubistva od strane dece u periodu od 10 godina, tačnije između 1977-1986. godine, naznačeno je da postoji izvesna razlika u načinu i sredstvima za ubijanje od strane dece, a ta razlika je naročito uočljiva u zavisnosti od toga da li se u ulozi žrtve nalazi neki od roditelja (takođe postoje razlike u načinu i sredstvima zavisnosti od toga da li je u pitanju majka ili otac), neki od profesora ili prijatelja. Takođe

---

¹⁷ *Ibid*, str.174.

ovim izveštajem je pokazano da razlike u godinama i po polu, takođe mogu biti indikator za korišćeno oružje, jer bi u svakom slučaju važila hipoteza o fizičkoj snazi. Naime maloletnici koji su ubili svoje roditelje u značajnom broju su koristili vatreno oružje nego odrasli učinioci paricida. Kriminolozi su krajem dvadesetog veka uočili izuzetnu opasnost od jednostavne nabavke i nošenja različitih vrsta vatrenog oružja kod mladih u razvijenim zemljama Zapadne Evrope i SAD. U našoj zemlji, skorašnje statistike ukazuju da kao najčešće sredstvo za izvršenje ubistva je nož. To je verovatno iz razloga, što postoji dostupnost ove vrste hladnog oružja i lako se može nabaviti od strane dece. Takođe brojne statistike govore u prilog tome, da je veliki broj ubistava pokušano upravo ovim sredstvom. Naravno, ne treba zanemariti činjenicu o dostupnosti vatrenog oružja početkom devedesetih godina prošlog veka, kada je najveći broj ubistva počinjen od strane dece upravo vatrenim oružjem. Ono što je važno istaći je da način izvršenja i sredstvo koje se koristi od strane deca buca, prvenstveno je određeno svojstvima same žrtve, ako je žrtva fizički slabija, dete ubica će upotrebiti fizičku snagu, osećajući se prilično sigurno i samouvereno u trenutku samog čina ubistva, dok će neko od oružja upotrebiti samo u onim slučajevima gde je žrtva fizički jača, kao unapred pripremljeno sredstvo izvršenja. Takođe način i sredstvo izvršenja ubistva od strane dece, uslovljeni su i situacijom i motivima za izvršenje. Naime situaciona ubistva, deca najčešće vrše uz pomoć najbližeg sredstva, recimo kamena, motkei sl, dok ubistva koja su planirana i koja su imala kao motiv osvetu ili koristoljublje najčešće bivaju izvršena od strane dece uz upotrebu revolvera ili noža.

3.1.Vremenska i prostorna rasprostranjenost ubistava

Kriminološka istraživanja vezana za ubistava u svetu, ali i u Republici Srbiji, ne mogu da zaobiđu mesto izvršenja, kao jednog od bitnijih fenomenoloških karakteristika maloletničkog homicida. Na osnovu tako sprovedenih istraživanja, došlo se do mišljenja o prostoru kao jednom od bitnih faktora kriminizacije, i zbog toga mogu se sprovesti različite strategije tretmana, kao i prevencije sa ciljem smanjenja uzroka ubistva.

Različite regionalne kao i vremenske karakteristike kriminaliteta, proizilaze iz različitih delovanja različitih socijalnih i kulturnih činilaca n atim područjima, koji utiču na formiranje ljudi i njihovo ponašanje¹⁸.Vremenska i prostorna rasprostranjenost krivičnih dela ubistva, imaće poseban kriminološki značaj samo ako u određenom vremenu klimatske i druge prilike stvaraju izvesne pogodnosti za kriminalno ponašanje.

---

¹⁸ Milutinović, M.,Kriminologija, Beograd, Savremena administracija, 1988.,str.183.

U kriminološkoj literaturi se navodi da nepovoljne vremenske prilike, u sticaju sa drugim činiocima, mogu uticati da izvesne potrebe ljudi, teže se ostvaruju (nestašice hrane zbog dugotrajnog siromaštva ili trenutnih prirodnih nepogoda, kao što su poplave, suše, zemljotresi i sl.) zbog čega se može ispoljiti prestupničko ponašanje.¹⁹

Prema jednom od istraživanja maloletnih ubica, najveći broj maloletničkog homicida izvršen je u jesen, zatim sledi proleće, a zatim u zimu, dok je najmanji broj ubistva izvršen u letnjim danima, što može ukazivati na činjenicu da deca tokom letnjih meseci se najčešće ne nalaze u svom rodnom gradu, tačnije slabije imaju kontakt sa poznatim i bliskim osobama, koje se najčešće pojavljuju u ulozi žrtve kada govorimo o maloletničkom homicidu.

Istraživanja su takođe pokazala da se maloletnički homicid najčešće vrši vikendom, što ukazuje na činjenicu da deca tokom vikenda kada nemaju školske obaveze, neadekvatno koriste svoje slobodno vreme. Posebna istraživanja o vezi između vremenskih činilaca i ubistva, nisu izvršena, već u okviru drugih istraživanja ili kroz prikazivanje pojedinačnih slučajeva. Zato i nisu doneti neki posebni zaključci, već se podaci o vremenskom kolebanju ubistva razlikuju u pojedinim zemljama i različito se tumači njihov uticaj na izvršenje ubistava.²⁰

Jasno je da kod maloletničkog homicida, na sličan način kao i kod homicida koji čine odrasle osobe, uočava se sličnost u pogledu rasporeda ubistva prema mesecima u godini. Obe uzrasne kategorije najčešće vrše ubistva tokom toplijih meseci, u danima vikenda i noću.

S obzirom na mesto stanovanja, kriminolozi objašnjavaju delovanje posebnih društvenih uslova na ovu negativnu društvenu pojavu. Postoje izvesne razlike delovanja izmenju gradskih i prigradskih mesta i seoskih sredina sa druge strane. U odnosu na druge razvijene zemlje, Sjedinjene Američke Države imaju najvišu stopu rasprostranjenosti ubistva koja čine malde osobe. Ta stopa ubistva je mnogo veća u odnosu na ostale zemlje.

Što se tiče geografske rasprostranjenosti ubistva počinjenih od strane dece, u našoj zemlji, istraživanja su pokazala da se najveći broj krivičnih dela protiv života i tela od strane dece vrši na Jugu zemlje, dok je Vojvodina područje sa najmanje izvršenih krivičnih dela protiv života i tela od strane dece. Pritom kada govorimo o relaciji selo-grad, treba ukazati da se veći broj ubistva vrši u gradovima, nego što je reč o seoskim sredinama. Međutim tu treba uzeti u obzir činjenicu da u Vojvodini, veliki broj dece nije srpskog državljanstva, tako da ostala deca nisu ni uzeta u prosek prilikom sprovođenja ovih istraživanja.

---

¹⁹ Kostić, M., Deca ubice-doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, 2000. godine, *op.cit.*, str.101.

²⁰ Milutinović, M., Kriminologija, Beograd, Savremena administracija, 1988, *op.cit.*, str.183.

4.1. Starosno doba i pol dece ubica

S obzirom na to da u mladosti dominira biološko kod čoveka, težnja za ostvarenjem cilja je silovita, najčeće se koristi agresija za ostvarenje željenog. Zato i postoji veća zastupljenost delikata nasilja kod mlađih osoba. Izvršenje ubistava povezuje se uzrastom u kome postoji maksimalna fizička snaga.

Kada govorimo o polu, brojna istraživanja ukazuju na činjenicu da mnogo manji broj ubistava je počinjen od strane žena, nego što je reč o muškarcima, uopšte posmatrano. Na to ukazuje i veliki broj istraživanja koja se odnose na ubistva koja su počinila deca, i koja govore u prilog tome da su deca ubice uglavnom su osobe muškog pola. Dečaci preovlađuju i u ukupnom kriminalitetu maloletnika. Statistike govore u prilog tome, jer samo jedan od dvet maloletnika koji odgovara za pred sudom za moletnike jeste ženskog pola. Heide je objavila podatak prema istraživanju u trajanju od deset godina u SAD, najveći broj paricida izvršili sinovi, a da su žrtve bile i majke i očevi, i maćehe i očusi. Procenat dece muškog pola koji su izvršili paricid bio je skoro jednak broju punoletnih muškaraca koji su izvršili ubistva tokom tog perioda.²¹ Međutim prema nedavnim istraživanjima maloletnih ubica, uočeno je da se kao izvršiocu pojavljuju osobe oba pola, tačnije su prilično jednako zastupljena oba pola kao izvršiocu. Radi se najčeće o licima protiv kojih se vodi neki drugi krivični postupak, ili je postupak već okončan. Najviše su zastupljena lica Romske naciolane pripadnosti.

Statistike pokazuju da se ubistva mladih osoba povezuju sa tinejdžerskim periodom, za koji je karakterističan bunt, i težnja za ostvarenjem cilja na bilo koji način, uz upotrebu sile i agresije. Brojna istraživanja govore u prilog tome da se ubistva od strane dece čine najčeće u uzrastu od 13 do 18 godina.

II ETIOLOŠKE KARAKTERISTIKE UBISTVA POČINJENIH OD STRANE DECE

Kriminogeno i inače nedozvoljeno ponašanje maldih osoba, a posebno dece, uvek je u centru interesovanja i pažnje, naučne i opšte javnosti, s obzirom na to da je ono ogledalo uspešnosti mera koje se primenjuju da bi se jedno društvo brinulo o mladima.

Maloletnički kriminalitet svakako da zaslužuje posebnu pažnju iz razloga što je vraćanje maloletnika na put dozvoljenog i očekivanog ponašanja primaran i odgovoran zadatak svakog društva. Kriminologija kao nauka bavi se proučavanjem različitih uzroka i uslova kriminalnog

---

²¹ Heide, K., Why kids kill parents, child abuse and adolescent homicide, USA, 1954. str. 75.

ponašanja, dok kriminalna etiologija treba da istraži subjektivne kao i objektivne faktore kaoji uzrokuju kriminalitet.

Deca se od odraslih razlikuju prema stepenu intelektualne i emocionalne zrelosti, a takođe i po stepenu razvijenosti svesti o svojim delima i odgovornostima za učinjena dela. To povlači činjenicu da su deca manje odgovorna u moralnom i društvenom smislu. Zbog svoje nedovoljne razvijenosti ličnosti, mlade osobe su izuzetno podložne uticajima koje njihovo ponašanje mogu usmeriti ka nedruštvenom (asocijalnom) ili protivdruštvenom (antisocijalnom) ponašanju. Na razvoj ličnosti, dakle, utiči mnogobrojni faktori , bilo subjektivni. I zato postoje mnoge razlike u ponašanju između pojedinaca istog uzrasta.

Zato je potrebno istražiti odnos između pojedinih društvenih pojava sa jedne strane, a zatim i svojstva ličnosti dece sa druge strane, jer samo na taj način može se doći do objašnjenja maloletničkih homicida kao negativne društvene pojave.

Etiologija maloletničke delinkvencije, i maloletnički homicid kao jedan njen deo, posmatraju se kroz endogenu i egzogenu etiologiju. Na pojavu maloletničkog homicida deluju svi oni kriminogeni faktori koji deluju deluju na pojavu kriminaliteta uopšte, ali to ne znači da maloletnički homicid nema specifične faktore.

Maloletnici su ličnosti sa posebnim psihofizičkim strukturama, s obzirom na stepen razvoja u kome se nalaze. Ova kategorija lica je posebno osetljiva, i stalno su izloženi velikom broju faktora , od kojih se može očekivati da doprinesu upravo tom društveno neprihvatljivom ponašanju. Postavlja se pitanje, koji od ovih faktora načešće doprinose ovoj negativnoj društvenoj pojavi?

Pre svega treba odrediti pojam kriminogenih faktora. Pod kriminogenim faktorima se podrazumevaju objektivni i subjektivni činioci koju deluju u procesu nastanka, formiranja i konačne realizacije kriminaliteta kao masovne društvene pojave i pojedinačnog ponašanja²² .

U ovom delu rada biće reči o uticaju makrosocijalnih faktora, ali i mikrosocijalnih faktora na maloletnički homicid.

2.1.Spoljašnji kriminogeni faktori

2.1.1.Uticaj socijalno-ekonomskih faktora na maloletnički homicid

Maloletnici i deca veoma burno reaguju na promene sveta zbog svog nedovoljno razvijenog razvoja svoje ličnost, i nemogućnosti upravo iz tog razloga da se tim promena prilagode. Upravo te promene sistema društvene vrednosti, ekonomske krize, siromaštvo,

---

²² Nikolić-Ristanović V., Konstantinović-Vilić S., Kriminologija, Beograd, 2018, str.331.

moralne krize, i te kako da doprinose kriminalnom ponašanju kod mladih osoba. Brojni krimilolozi polaze od shvatanja da kriminalitet pojava koja se vezuje za osobe nižeg društveno-ekonomskog statusa. Jedna od sprovedenih studija, ukazuje na činjenicu da većina maloletnih delinkvenata pripada porodicama niskokvalifikovanih radnika, a to se objašnjava time što su mlade osobe koje potiču iz porodica sa niskim primanjima, prisiljene na delinkventno ponašanje i da pritom zanemaruju svoje obrazovanje.

Čovek, kao društveno biće, predodređeno je da živi u zajednici sa drugim ljudima. Porodica je osnovna jedinica svakog društva. U porodici započinju procesi socijalizacije dece. Materijalno ekonomske prilike u porodici su značajne za svako dete, zbog njihove nesamostalnosti i materijale zavisnosti od strane roditelja. U bogatim porodicama može postojti težnja za postizanjem još veće zarade i višeg ekonomskog i društvenog statusa, i to „utrkiivanje“ za karijerom i novcem, može da dovede do zanemarivanja emocionalne potrebe dece koja odrastaju u takvim porodicama. Sa druge strane, u siromašnim porodicama oseća se veća nejednakosti u sferi političkih, etničkih i kulturnih prava, a pre svega u sferi ekonomskih mogućnosti, što može da izazove osećaj depriviranosti, nesigurnosti i straha.

Jasno je da postoji povezanost siromaštva porodice i maloletničkog homicida. Ulazak u kriminal, tumači se i kao posledica odsustva drugih realnih i legalnih mogućnosti za preživljavanje.

Iako škola ima pozitivan uticaj na obrazovanje ali i socijalizaciju mladih osoba, i ona se može posmatrati kao kriminogeni faktor, a u prilog tome govori činjenica sve većeg broja vršnjačkog nasilja. Naime loš uspeh u školi, loše ocene, loši odnosi u školskoj sredini, bilo da se radi o odnosu nastavnika prema nekoj deci ili neke dece prema ostalima, mogu imati za posledicu loše ponašanje i van škole. U poslednjih nekoliko godina, postoji težnja u našoj državi da se podigne svest o vršnjačkom nasilju i posledicama koje ono može da ima.

Brojna istraživanja govore u prilog činjenici da se veliki broj krivičnih dela, čak i onih najtežih, uperenih protiv života, od strane dece vrše za vreme rata. Drugim rečima, može se istaći da je rat jedan od značajnijih kriminogenih faktora, a to sa razloga jer se očevi najčešće nalaze na ratištima, majke prinuđene da rade bilo šta, da bi zaradile, dok je školovanje dece obustavljeno. U prilog tome govore istraživanja sprovedena u periodu od 1990-1995.godine kada je na prostoru bivše Jugoslavije vođen građanski rat, a obim maloletničke delinkvencije najviše bio zastupljen u tom periodu. Maloletnički homicid je takođe u tom periodu bio na najvišem nivou. Jednostavna nabavka oružja i njihova dostupnost sa jedne strane, a sa druge strane pogrešni idoli dece, uticali su na povećanje obima ubistva počinjenih od strane dece. Veliki broj istraživanja i statistike iz tog perioda govore u prilog činjenici da devedesete

godine prošlog veka jesu godine koje pokazuju najvišu brojku ubistva počinjenih od strane dece u našoj zemlji.

2.1.2. Uticaj porodice na maloletnički homicid

Čovek, kao društveno biće, predodređeno je da živi u zajednici sa drugim ljudima. Porodica je osnovna jedinica svakog društva. U porodici započinju procesi socijalizacije dece. Zahvaljujući procesu socijalizacije dete uči da razume način života društva u kome živi i koje ga okružuje.

Proces socijalizacije je jako važan, jer se zahvaljujući njemu kod deteta se razvijaju sopstvena merila i kriterijumi za različita ponašanja.²³

Porodica kao najvažniji faktor u socijalizaciji deteta, ima veliku preventivnu ulogu za sprečavanje nedozvoljenih ponašanja od strane dece. Porodica predstavlja najvažniju društvenu snagu pravilnog vaspitanja i životnog usmeravanja deteta. Svako društvo stvara sebi neki ideal čoveka kakav treba da bude u intelektualnom, fizičkom i moralnom pogledu i koji će se uspešno ukopiti u sva kulturno nasleđena pravila ponašanja.²⁴

Savremeno društvo karakteriše, nažalost, porodice koje se ne odvijaju harmonično i usklađeno. Nepotpune ili deficijentne porodice, nastaju pod dejstvom različitih uzroka, i upravo u zavisnosti od njih može da ima različite oblike. Razorenost porodice gde je uzrok smrt nekog od roditelja, ima izraženo ali znatno slabije negativno dejstvo u odnosu na ostale oblike deficijentnih porodica. Ali zato porodice u kojima se do razorenosti došlo usled razvoda, vanbračnosti ili drugih razloga razdvojenosti roditelja, imaju neuporedivo teže posledice po decu. Međutim, treba istaći da na osnovu sprovedenih istraživanja može da se zauzme stav da deficijentna porodica svakako nije odlučujući faktor kriminaliteta.

Sa druge strane kada govorimo o porodici gde postoje loši porodični odnosi, takozvana degradirana porodica, u kriminološkoj literaturi se ističe kao značajniji faktor kriminaliteta. loši ne harmonični odnosi u porodici mogu da budu značajniji faktor kriminalnog ponašanja mladih. Asocijalno ponašanje najčešće i nastaje usled porodičnih kriza. Ta loša porodična atmosfera se i iskazuje primenom nasilja u porodici.

Do posebnih teškoća u vaspitavanju i socijalizaciji dece dolazi u periodu puberteta. Ta faza odrastanja, praćena je velikim brojem svađa i nerazumevnja između roditelja i dece, jer je pubertet doba najvećih želja, ali najčešće nemogućnosti da se te želje ostvare.

---

²³ Mirić F., Savremena shvatanja fenomenologije i etiologije maloletničke delinkvencije-doktorska disertacija, pravni fakultet Univerziteta u Nišu, *op.cit.*, str 192-205.

²⁴ Kostić, M., Uticaj mera neformalne društvene kontrole na neprilagođeno ponašanje dece, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, XL – XLI, 2000/2001. Godine, str. 153.

Postoje i porodice koje su disfunkcionalne. Na žalost, loše porodične atmosfere imaju za posledicu primenu nasilja, bilo fizičkog, bilo psihičkog. U takvim porodičnim uslovima, najčešće dolazi do zanemarivanja emocionalnih i drugih potreba deteta. Jasno je da takva jedna disfunkcionalna porodica može biti i te kako od uticaja na vršenje maloletničkog homicida.²⁵ Ono što se međutim može zaključiti je da porodica još uvek spada u ključne društvene institucije zadužene za pravilnu socijalizaciju dece, ona je najvažniji faktor u procesu ispravnog vaspitavanja i usmeravanja deteta. Istraživanja koja je sprovedla Heide, odnosila su se na uticaj porodice u procesu socijalizacije dece i sa druge strane na maloletnički homicid. Osnovna pitanja kojima se vodila je da li je moguće imati normalan razvoj, i poticati iz normalnog porodičnog okruženja, a istovremeno pokazati nasilno ponašanje? Na koji način nasilne porodice i okruženja sprečavaju decu da razviju normalne moralne vrednosti? Ono što je jasno da zdravo porodično okruženje igra ključnu ulogu u procesu razvoja moralnih vrednosti kod deteta. Ispitujući moralni razvoj kod dece koja su počinila ubistvo, pokušano je da se razume oblik njihovog moralnog razvoja u odnosu na decu koja nisu počinila ubistva. Psiholozi su saglasni da deca imaju sposobnost za samokažnjavanje ali i za samonagrađivanje, za doživljavanje stida i krivice, ali i za osećanje ponosa i zadovoljstva, međutim oni objašnjavaju da je neophodno da dete doživi „stalni tok moralnih susreta“, jer oni utiču na moralni razvoj kod deteta. Zapažanja deteta i direktna iskustva drugih se čuvaju u dugoročnom pamćenju i postaju deo procesa odlučivanja o moranom rezonovanju. Svakako primeri roditelja mogu da postanu model oponašanja dece. Zato loši porodični odnosi ili loši primeri od strane roditelja se od većine kriminologa smatraju ozbiljnim kriminogenim faktorom za vršenje ubistva od strane dece.

2.1.3. Školska sredina i obrazovanje i njihov uticaj na maloletnički homicid

Škole kao institucije za obrazovanje mladih i te kako su značajan faktor socijalizacije. Sistem obrazovanja koji se ostvaruje u procesu školovanja se često dovodi u vezu sa delinkventnim ponašanjem. Razlog tome jeste što se u toku školovanja vrši socijalizacija dece ali i razvijanje same ličnosti deteta, razvijanje kulturnih svojstava mladih, uticanje na uzdizanje moralnih vrednosti i slično. Međutim slabo napredovanje u učenju, loš uspeh, ponavljanje razreda, mogu za posledicu imati negativna ponašanja, u smislu bežanja iz škole, laganje roditelja, skitnja, alkoholizam, ali i vršenje krivičnih dela. Pored lošeg uspeha i loših ocena, kao još jedan faktor za javljanje maloletničke delinkvencije, navodi se i loši odnosi u školskoj sredini, bilo da se radi o odnosu nastavnika prema nekoj

---

²⁵ Kostić, M., Kriminološka obeležja maloletničkog homicida, Zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu, Tematski broj „Usklađivanje prava Srbije sa pravom EU, **op.cit.**“, str.176.

deci ili neke dece prema ostalima. Ti nerazrešeni i loši odnosi mogu imati za posledicu loše ponašanje i van škole.²⁶

Škola ima izuzetan uticaj na razvoj detata, jer se upravo u školi usvajaju brojne osobine i sposobnosti. Dete u školi uspostavlja odnos sa autoritetima, i usvaja mnoge vrednosti i stavove. Škola je takođe važna, jer u toj sredini dete usvaja važna društvena načela, i u njoj nastoji da usadi u detetu one modele ponašanja koje se smatraju društveno poželjnim.

Proces intelektualnog, emocionalnog i socijalnog razvoja, koji je započet u porodici, nastavlja se u školi. Svako dete koje krene u školu mora da nauči da odlaže zadovoljenje mnogih želja i potreba, koje su do tada roditelji zadovoljavali. Isto tako, dete uči da se ponaša mirno i prilagođava zahtevima, pri čemu postepeno shvata da je ono samo jedan pojedinac među grupom vršnjaka iz odeljenja.²⁷ Vršnjaci iz škole takođe značajno doprinose na to koje će vrednosti dete usvojiti. Zato je uključivanje u razredni kolektiv i prijateljsko vezivanje sa vršnjacima važan moment u procesu socijalizacije i razvoja ličnosti svakog deteta. Ukoliko je dete prihvaćeno od strane nastavnika i vršnjaka i ukoliko je uspešno u školi, to može da dovede do razvoja samopoštovanja i osećanja sigurnosti.²⁸

Kao faktori koji su takođe značajni za vršenje maloletničke delinkvencije navodi se i neadekvatno osposobljeni nastavnici, zastareli metodi nastave, favorizovanje dece iz određenih klasa, nedostatak profesionalnih savetovališta i td koji značajno doprinose na rušenju moralnih vrednosti i kulturnih svojstava mladih, kao najznačajnijim ulogama koje škola ima u procesu socijalizacije dece. Škola i školska sredina se smatraju od strane većine kriminologa da i te kako imaju značajan doprinos na formiranje ličnosti deteta i pravilan rast i razvoj. Asocijalno i antisocijalno ponašanje od strane dece često je uzrokovno brojnim faktorima, kao što su sukobi sa nastavnicima, ili sa vršnjacima, i ovakva deca često nađu način da se kroz vršenje krivičnih dela, pa i ubistva oslobode frustracija i da se tako osećaju boljima i jačima, jer u tome vide sopstvenu satisfakciju. Zato u prevenciju vršenja krivičnih dela uopšte, a u prvom redu krivičnih dela ubistva moraju da se uključe ne samo deca, već i nastavnici i roditelji. Samo timskim radom može se uspeti u ovom cilju.

2.1.4. Susedstvo i delinkventne grupe i njihov uticaj na maloletnički homicid

Na pojavu maloletničke delinkvencije, vršenje nasilja, a samim tim i krivičnih dela uperenih protiv života i tela od strane maloletnika, mogu uticati i susedstvo i delinkventne grupe u kojima se maloletnik kreće.

---

²⁶ *Ibid*, str.176.

²⁷ Škola i razvoj ličnosti, videti na : http://www.psihonega.in.rs/news_large.php?id=20

²⁸ *Ibid*

Susedstvo je drugo mesto okupljanja posle porodice. Loš uticaj susedstva najčešće se ogleda u pripadanju delinkventnim grupama, u kojoj pripadaju vršnjaci koje karakteriše agresivnost i nasilničko ponašanje.

Najčešće se radi o grupama dece asocijalnog ponašanja, koja žive u istom kraju i koja ispoljavaju agresivno ponašanje, a neretko i vrše krivična dela.

Rezultati istraživanja doveli su do formiranja opšteg stava da je osnovno obeležje članova uličnih kriminalnih grupa nasilničko ponašanje, nasilje je sredstvo za ostvarivanje ciljeva. Delovanje ovakvih grupa prvenstveno podrazumeva okupljanje različitih tipova dece, od profesionalne omladin, ali i onih bez kvalifikacija, kako bi mogli da se bave kriminalnom industrijom.

Karakteristike učešća dece u aktivnostima kriminalnih grupa u vezi su sa manifestacijama, što ih čini specifičnim u odnosu na ostale oblike kriminaliteta.

U cilju preventivnog delovanja, potrebno je naći odgovor, pre svega, zašto deca stupaju u različite kriminalne grupe. Problem doći do odgovora na ovo pitanje, ogleda se u činjenici da uključivanje maloletnika u ovakve grupe vrši se različitim mehanizmima, tj ili na dobrovoljnoj bazi ili pod prinudom. Objašnjenje za ulazak u kriminalne grupe od strane maloletnika na dobrovoljnoj bazi, treba pronaći u težnji za afirmacijom, i glamuroznijem načinu života, koji je karakterističan za mlade u adolescentnom periodu.

Opšte poznata činjenica je da vršnjačke grupe i te kako mogu da doprinesu oblikovanju ličnosti mladog čoveka. Kada su te grupe asocijalne, antidruštvene, onda kada ispoljavaju u velikoj meri kriminogene stavove, mogu izvršiti negativan uticaj u oblikovanju mladih lica koja im pripadaju i koja se u takvim grupama kreću.

Vrlo uticajne delinkventne grupe i bande su one koje uvlače omladinu u svoje redove, u kojima se stiče poverenje i poštovanje ukoliko uspešno izvrše neko krivično delo. Na taj način razvijaju kod njih antidruštvene motive i stavove i pripremaju ih za devijantno ponašanje²⁹. Maloletne ubice su najčešće članovi ovakvih delinkventnih grupa i gangova. Ubistvom u okviru ovakvih grupa stiče se određena pozicija i poverenje od ostalih članova grupe.

---

²⁹Milutinović, M.,Aleksić, Ž., Maloletnička delinkvencija, Naučna knjiga, Beograd. 1989, str.63.

2.1.5. Korišćenje slobodnog vremena i sredstava masovne komunikacije i njihov uticaj na maloletnički homicid

Pažnju šire društvene zajednice oduvek je privlačila grupa stanovništva čije slobodno vreme , s obzirom na bio-psihio-socijalne karakteristike , ima veoma veliki kriminološki i pedagoški značaj. Reč je o mladim osobama.

Svako organizovano društvo ulaže posebne napore radi razvijanja pozitivnih sklonosti i navika kod mladih, i utiče na stvaranje uslova za njihovo ostvarivanje u slobodnom vremenu . Pojedina istraživanja pokazuju da mladi najčešće vrše krivična dela u dokolici, tokom svog slobodnog vremena. Danas je dosada sve više sinonim za dokolicu. Dokolica se povezuje s hedonizmom, konzumentskim stilom života, s različitim vrstama ovisnosti o stvarima. Vršenje krivičnih dela u toku slobodnog vremena se povezuje sa činjenicom da je slobodno vreme daleko manje pod nadzrom odraslih, pa samim tim i pristupačnije za vršenje krivičnih dela.

Kao sekundarni činioci na prestupničko ponašanje navode se još i sredstva masovne komunikacije. Ona podrazumevaju organizovano i institucionalizovano prenošenje svih oblika informacija pomoću savremenih sredstava komunikacije. Mediji imaju ulogu ne samo da objektivno i tačno informišu javnost, već oni izazivaju i određene emocionalne reakcije , i na taj način utiču na stvaranje stavova kod građana.

Uticaj kod mladih osoba ogleda se kroz usvajanje primera, modela i stila ponašanja koja im se prezentuju. Negativan uticaj najčešće se ostvaruje preko intereneta i danas najpopularnijih društvenih mreža, „Instagram“, „Facebook“, koji su pogodan medij za ispoljavanje psihičkog nasilja. Neretki su primeri ugovaranja nasilja preko društvenih mreža. Deci mnoge informacije bivaju dostupne upravo preko interneta. Pored edukativnih, mogu da se nađu i informacije destruktivnog i antisocijalnog ponašanja³⁰.

Deca puno vremena provode u gledanju televizijskih programa, tako da pojedine scene televizijskog sadržaja mogu da ostanu u njihovoj podsvesti. Gledanje akcionih filmova, može da izazove u mladima potrebu oponašanja junaka iz filmova i romana. Postoje veliki broj bandi koje nose nazive iste kao i ti filmovi. Ta ista deca u igri koriste i pravo oružje i tom prilikom uvek ima povređenih ili ranjenih, a opravdanje za takve igre jeste da se to videlo na televiziji. Pojedini sadržaji mogu da doprinesu razvoju kriminogenog ponašanja mladih iz razloga što se oni nalaze u periodu adolescencije, u procesu traženja sopstvenog identiteta, skloni su podržavanju različitih ponašanja sa kojima se između ostalog susreću putem medija. Iako mediji mogu da budu činioci u razvoju kriminalističke svesti kod maloletnika, većina

---

³⁰ Mirić F., Savremena shvatanja fenomenologije i etiologije maloletničke delinkvencije-doktorska disertacija, pravni fakultet Univerziteta u Nišu, *op.cit.*,str.235.

kriminologa ih smatra tek sekundarnim činiocima. Mlade osobe, koje karakteriše bunt, težnja za afirmacijom, za dokazivanjem, svoje slobodno vreme najčeće provode ispred televizora ili uz mobilne telefone. Veliki broj dece oponaša svoje idole sa televizije u realnom životu. Svedoci smo na žalost, sve veće zastupljenosti nasilja na televizijskim programima, crtanima kao i filmovima, u kojima se često javljaju svađe, tuče, ubistva. Da možemo povezati uticaj medija na vršenje ubistva od strane dece, govore u prilog razni primeri u svetu. Naime, pojedine scene nasilja ostaju u dečijoj podvesti. Najbrutalnija ubistva počinjena su od strane dece koja su iskazivala želju za oponašanjem svojih idola iz filmova.

Sa druge strane, ruski psiholog Katerina Murašova je sprovela eksperiment od 68 adolescenata, i oni su morali da provedu osam sati bez igračaka i drugova. Samo troje njih je uspelo da se nosi sa ovim zadatkom dok su ostali isticali kako im je jako dosadno. Ovo istraživanje je sprovedeno sa ciljem da se apeluje na roditelje da svoju decu uče kako sebi da oragnizuju vreme i kako da uspeju da se sami zabave. Ukoliko dete ne razvije tu osobinu , neće moći da se koncentriše na sopstvene emocije jer će ih stalno nešto ometati. Kada odrastu, takva deca obično paniče kada se dogodi nešto jednostavno. Zato brojne akcije u cilju prevencije vršenja ubistva od strane dece, podrazumevaju uključivanje dece u kvalitetno provođenje slobodnog vremena i uključivanje u vannastavne aktivnosti. O uticaju slobodnog vremena na vršenje ubistva možemo govoriti i sa aspekta statistika koja pokazuju da je najveći broj ubistva od strane dece izvršen za vreme raspusta ili vikenda, a to se objašnjava time što deca u tom periodu su najmanje pod nadzorom roditelja i nastavnika.

2.2.Socijalno-patološke pojave i njihov uticaj na maloletnički homicid

U strukturi kriminaliteta nasilja, kod ubistva, teških telesnih povreda, ali i silovanja, upotreba alkohola ali i droge ima i te kako veliki značaj. Prema vršenim ispitivanjima, kod velikog broja adolescenata koji su bili optuženi da su izvršili krivično delo ubistvo ili pokušaj ubistva, potvrđen je alkoholizam ili hronično opijanje kod kuće. Uglavnom se radilo o deci koja su bila zlostavljana od svojih roditelja, ili je jedan od roditelja bio alkoholičar, ili se radilo o roditeljima koji su bili korisnici narkotika.³¹

Mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja nastaju upotrebom psihoaktivnih supstanci, odnosno materija čijim unošenjem dolazi do izmene psihičkog stanja osobe. Poslednjih

---

³¹ Kostić, M., Kriminološka obeležja maloletničkog homicida, Zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu, Tematski broj „Usklađivanje prava Srbije sa pravom EU“, *op.cit.* str.177.

decenija broj ovih poremećaja se znatno povećao, bilo usled upotrebe alkohola, bilo unošenjem drugih psihoaktivnih supstanci.

Alkohol ima veliku primenu i namenu, a u raznim koncentracijama, predstavlja sastavni deo alkoholnih pića. Unešen u organizam, deluje na nervni sistem, i dovodi do akutnih ili trajnih izmena u sistemu ponašanja ličnosti.³²

Osim alkohola i upotreba brojnih drugih supstanci dovodi do izmena stanja psihe, što ih svrstava u red psihoaktivnih supstanci. Poslednjih decenija, se nažalost povećao broj onih koji koriste te supstance, čime nastaju brojne medicinske i socijalne posledice, što ove poremećaje svrstava u kategoriju značajnih problema savremenog sveta .

Psihološke teorije koje se bave analizom ličnosti zavisnika od alkohola i droga su mnogobrojne i prema njima smatra se da je kod narkomana već u najranijim danima života došlo do zaustavljanja normalnog psihološkog razvoja ličnosti zbog različitih traumatskih uticaja koji dolaze od strane porodice, pre svega majke. Iz tog razloga se formira ličnost koja je impulsivna, nezrela, osoba koja ne zna da se nosi sa problemima i ne oseća se dovoljno sigurno u sebe. Često se priklanja onima koji se ne uklapaju u uobičajena pravila ponašanja u društvu. Ovakve osobe su osetljive, povodljive i zavise od tuđeg mišljenja, tj. podložne su uticajima drugih. To sve može da bude od uticaja za buduće kriminalnoponašanje od strane mladih osoba.

Svoje prvo pijanstvo, maldi u Srbiji doživljavaju već sa 13,5 godina.³³ Zabrinjavajuća je i činjenica da veliki broj mladih u tom periodu konzumira i cigarete, ali i opojne droge. Pojava narkomanije i te kako utiče na društvo u kome se narkomani nalaze. Promena životnog stila ka životu bez droga, prihvatanje pozitivnih vrednosnih opredeljenja i promena ličnosti narkomana su osnovni ciljevi kojima treba stremiti. Do ovih promena se dolazi upornim i strpljivim trudom, ali podrazumeva i uključivanje porodice i terapeuta. Narkomanija je bolest koja se teško i sporo leči, a često se vraća, ali uspesi su mogući ukoliko su i pacijent i njegova porodica u tome uporni. Narkomanija kao negativna društvena pojava se može suzbiti samo dobro organizovanom aktivnom prevencijom i akcijom, kao i upoznavanjem široke populacije o štetim dejstvima droge. Posebno zabrinjavajuća činjenica je da veliki broj krivičnih dela pa čak i onih uperenih protiv života i tela od strane dece izvršen je pod dejstvom alkohola ili droge. Naime, istraživanje sprovedeno u Americi, devedesetih godina prošlog veka, obuhvatilo je osuđene maloletne ubice u tom periodu, i rezultati su pokazali zabrinjavajuće podatke.

---

³² Ćirić, Z., Dimitrijević, B., Osnovi sudske psihijatrije i psihologije, Niš, 2009.godine, str.66.

³³ Mirić F., Savremena shvatanja fenomenologije i etiologije maloletničke delinkvencije-doktorska disertacija, pravni fakultet Univerziteta u Nišu, *op.cit.*, str.237.

Nakon obavljenih poverljivih intervjua u državnim i lokalnim zatvorima, sa decom ubicama, došlo se do zaključka da skoro 50% dece je bilo pod dejstvom alkohola ili droge u vreme zločina. Naime, treba ukazati da kratkoročni ili dugoročni efekti alkohola ili droge zamagljuju mentalno stanje, i doprinose povećanom riziku od nasilnih zločina.

2.3.Unutrašnji kriminogeni faktori

Postavlja se pitanje, šta se zapravo dešava u psihologiji dece, i koji su to psihološki faktori koji vode da maloletnici, a pre sega deca, vrše krivična dela, a među njima i ona najteža koja su uperena protiv života i tela, ubistva?

U literaturi koja je posvećena maloletnicima, ističe se da se maloletnička delinkvencija javlja kao izraz neusklađenosti između biološkog i psihičkog sazrevanja.

Raskorak između ubrzanog fizičkog razvoja i nedovoljnog psihičkog sazrevanja, karakteristično je za maloletne delinkvente. Ranije telesno sazrevane nije uvek praćeno psihičkim sazrevanjima, što može da dovede do vršenja krvnih i drugih delikata. Duševni razvoj tokom vremena postaje sve bogatiji. Maloletna lica se od odraslih razlikuju po stepenu intelektualne i emocionalne zrelosti i po razvijenosti svesti i odgovornosti za svoja dela, i zato su deca manje odgovorna u društvenom i moralnom smislu od odraslih. To svakako nije razlog za opravdanje kriminalnih postupaka od strane dece.

Pogrešna je pretpostavka da su sve ljudske karakteristike urođene, s obzirom na to da se te karakteristike tokom života pod uticajem sredine ali i aktivnosti individue stalno menjaju. Za rad na vaspitanju i obrazovanju, jako je važno poznavanje faktora od kojih zavisi psihički razvoj. Na razvoj ličnosti dece, odnosno na njihovo sazrevanje i vaspitanje utiču mnogobrojni faktori. Faktori koji su vezani za ličnost dece i koji mogu da budu od uticaja na kriminalno ponašanja biće objašnjeni u ovom delu rada. Tu spadaju pre svega inteligencija, temperament, karakter i karakterne osobine, stavovi i shvatanja, sklonosti i navike, emocije i motivi.

2.3.1.Inteligencija

Inteligencija se definiše kao sposobnost snalaženja putem mišljenja u novim situacijama ili kao sposobnost rešavanja problema putem mišljenja. Kod dece period do sedme godine je period najvećeg rasta i razvoja, kako fizički ali tako i intelektualno. Najvažniji za inteligenciju jeste onaj životni period između 4. i 14. godine života, jer se tada razvijaju veze među neuronima koje se koriste do kraja života. Inteligencija će zavisiti od broja sinapsi, veliki broj

njis se stvara još pre rođenja, dok 50% sinapsi se razvije do pete godine života, 75% se razvijaju do sedme godine, a sve sinapse budu razvijene do dvanaeste godine života.³⁴

U psihologiji je utvrđeno da se stepen intelektualne sposobnosti može meriti na osnovu dobijenih rezultata nakon obavljenih testiranja. Za stepen inteligencije uloga nasleđenih osnova je znatno viša nego kod ostalih osobina, ali za razvitak inteligencije utiču i sredina i uslovi života. Zato je potrebna interakcija između deteta, roditelja i škole, kako bi se uticalo na pravilno razvijanje deteta u intelektualnom smislu.

Postoje podeljena shvatanja u pogledu odnosa inteligencije i delinkventnog ponašanja. Prema jednom mišljenju delinkventno ponašanje se svakako dovodi u vezu sa niskom inteligencijom, pa se prema tom shvatanju smatra svako slaboumno lice potencijalnim prestupnikom. Prema drugom shvatanju inteligenciju ne treba dovoditi u vezu sa kriminalnim ponašanjem. Savremena shvatanja o povezanosti delinkvencije i kriminaliteta, ističu da inteligencija, kao mentalna sposobnost treba da posmatra u sklopu delovanja ostalih egzogenih kao i endogenih faktora.

Istraživanjima je utvrđeno, da genetika nije jedini faktor koji utiče na inteligenciju, i smatra se da je od 40-60% inteligencije nasledno, a da na drugi deo utiče samo okruženje. Isto tako, potvrđeno je da majke igraju izuzetno važnu ulogu u negenetskom delu inteligencije, a pojedine studije pokazuju da je povezanost majke i deteta blisko povezano sa inteligencijom. Zato treba imati u vidu da porodica ima uticaja i na inteligenciju kao kriminogeni faktor.

Visok koeficijent inteligencije može da bude faktor koji utiče da se kod maloletnika stvore različite fantazije za koje maloletnik misli da će ih ostvariti ubistvom. U prilog ovom shvatanju govori i činjenica da je većina serijskih ubistva, počinjena je od strane dece, koja su pokazivala visok nivo inteligencije, tačnije natprosečan ili prosečan IQ. Isti je slučaj kada govorimo i o ubistvima počinjenim od strane organizovanih kriminalnih grupa, maloletničkih bandi, gde većina članova pokazuje prosečan ili natprosečan nivo inteligencije.³⁵ Suptrotno od toga u kriminologiji je i dalje rasprostranjeno mišljenje da nizak IQ utiče da dete razvije „delinkventni stil života“.³⁶ Osobe nižih intelektualnih kapaciteta, vrlo često su saučesnici, i ostavljaju za sobom više tragova prilikom izvršenja ubistva češće su saučesnici i ostavljaju za sobom više tragova prilikom izvršenja ubistva. Po nalazima Burta, kriminalne aktivnosti nekih osoba slabije inteligencije uslovljene su njihovom nemogućnošću da shvate

---

³⁴ Deca i inteligencija, <https://www.bebac.com/vesti/ovako-se-razvija-inteligencija-kod-dece>

³⁵ Više na: <https://www.crimemuseum.org/2014/06/23/9-early-warning-signs-for-serial-killers-2/>

³⁶ Ćirić, Z., Dimitrijević, B., Osnovi sudske psihijatrije i psihologije, Niš, 2009. godine, str. 79.

nedozvoljenost postupaka i nedoličnost pobuda koje ih na to navode.³⁷ Manje inteligentan dete teže savladava nastavno gradivo u školi, ne postiže dobar uspeh, dolazi u frustracione situacije zbog iskazanog neuspeha, beži sa časova i dolazi u sukobe sa roditeljima i nastavnicima. Prema ovom shvatanju, deca sa nižim koeficijentom inteligencije, lakše se odlučuju na vršenje krivičnih dela, ne shvatajući pritom u potpunosti posledice istog. U tim brojnim uzrocima, inteligencija ima svoje posebno mesto u uslovljenom nizu i ne treba je u etiologiji zapostaviti kao element analize kriminogeneze.

2.3.2. Temperament

U psihologiji postoji shvatanje prema kome temperament predstavlja to koliko se često, koliko lako, u kom intenzitetu se javljaju emocije, kao i to koje vrste emocija prevladavaju, da li su to pozitivne ili negativne emocije. Deca se rađaju sa određenim načinom reagovanja na svet oko sebe, stvari i ljude u njemu. Ovaj tipičan način reagovanja koji je urođen, naziva se temperament. Imaju ga naravno i odrasli, ali kod odraslih jedinki temperament i životno iskustvo su isprepletani, a rezultat tog međudejstva se naziva ličnost.³⁸

Prema nekim novijim shvatanjima u psihologiji, temperament se ne ogleda samo u emocionalnom načinu reagovanja pojedinca, već i u brzini, snazi i trajanju reakcije pojedinca. Najpoznatiju klasifikaciju temperamenta dao je Hipokrat, i prema toj klasifikaciji, razlikuju se četiri vrste temperamenta: kolerični tip-kome su svojstvena jaka osećanja, lako odlučivanje na akciju, jake i brze reakcije. Ovakve osobe se lako naljute, manifestuju svoju ljutnju ali dolaze i u konflikte sa drugima. Sangvinični tip-svojstveno mu je brzo reagovanje ali osećanja nisu jaka i ne traju dugo, oni lako menjaju raspoloženje i brzo prelaze iz pozitivnog u negativno raspoloženje. Flegmatični tip-odlikuju ga retke i spore reakcije, slabija osećanja, apatičnost i ravnodušnost. Melanholični tip-svojstvena su mu retka, spora ali jaka reagovanja. Kod njih prevladavaju neprijatna osećanja, tuga i zabrinutost.

Prema izvesnim crtama temperamenta pojedinci se dele na optimiste i pesimiste, introvertne i ekstrovertne tipove. Temperament je bitna osobina ličnosti po kome se jedna ličnost razlikuje od druge. Temperament i osobine temperamenta mogu imati znatnog uticaja na genezu kriminogenog ponašanja ali bi bilo pogrešno da osobu sa jenim od tipova temperamenta smatrati više sklonom kriminalitetu od osobe a drugim tipom temperamenta.³⁹ Već decenijama postoji verovanje i suštinsko ubeđenje da deca na ovaj svet dolaze kao „bezoblični grumen gline“. Roditelji su oni koji bi trebalo da taj grumen gline oblikuju u emocionalno

---

³⁷ Bliže pogledati na: <https://www.seminarski-diplomski.co.rs/PSIHOLOGIJA/LicnostMaloletnihDelikvenata.html>

³⁸ Deca i temperament, <http://blizanci.org.rs/index.php/deca/103-tri-tipa-decijeg-temperamenta>

³⁹ Nikolić-Ristanović V., Konstantinović-Vilić S., Kriminologija, Beograd, 2018, str.410.

stabilnu, prilagođenu osobu. Međutim razvojni studiji sve više ukazuju da deca na ovaj svet dolaze sa različitim temperamentima i imaju predispozicije za razvijanje nekih osobina ličnosti. Svaki roditelj će reći da svako njegovo dete ima različit temperament. Samo novorođenče diriguje način ophođenja svojih roditelja prema njemu. U tom smislu roditelj odgaja dete, ali i obrnuto. Deca koja su sklona agresiji podložnija su vršenju krivičnih, pa i onih najtežih, uperenih protiv života i tela.⁴⁰

Može se zaključiti da su kolerično temperamentna deca više sklona agresiji od flegmatičnih i da su ekstrovertni tipovi dece podložnija vršenju krivičnih dela ubistva. Taj zaključak može da se izvede samo ako se ima u vidu da osobine temperamenta treba posmatrati u sklopu ukupnosti svih uzoraka koji u delovali u svakom pojedinačnom slučaju.

2.3.3. Karakter i karakterne osobine

U psihologiji se pod karakterom podrazumeva zbir svih psihičkih osobina jedne osobe, sve one najbitnije osobine pojedinca koje daju pečat njegovom ponašanju koje ga karakterišu. Kao karakterne osobine označavaju se savesnost, kukavičluk, samokritičnost, energičnost, nesavesnost, doslednost, lenjost, upornost, kolebljivost, temeljnost...

Što se tiče karaktera, u starijoj psihologiji navode se kao vrste karaktera dobar i loš, čvrst i slab karakter. Dobar karakter imao bi recimo, čovek koji poseduje moralne osobine dok čovek sa lošim karakterom nema takve moralne osobine. Čvrst karakter ima onaj čovek koji pored moralnih osobina poseduje i energičnost, upornost u ponašanju. Slab karakter ima onaj čovek koga odlikuju moralne osobine ali nema odlučnost da te osobine primeni, pasivan je u svom ponašanju.

Posredstvom karaktera dolaze do izražaja stavovi, interesi, i druge dinamičke osobine čoveka u svim odnosima, bračnim, porodičnim, susedskim, rodbinskim, poslovnim...

Karakter i karakterne osobine mogu i te kako biti povezana sa kriminogenim ponašanjem. Pored brojnih egzogenih faktora, psihoanalitički orjentisani kriminolozi kao faktor rizika za dete da postane ubica navode brojne lične karakteristike. Te lične osobine obuhvataju nizak nivo samopoštovanja, nesposobnost da obuzdaju jaka osećanja, dosada, slaba sposobnost rasuđivanja, česta i jaka osećanja mržnje, nesposobnost za samostalno rešenje svojih problema, nesamopouzdanje.

Dr Alen B. Zients, docent kliničke psihijatrije na Džordž Vašington Univerzitetu u Americi, kao i profesor prava Elyce H. Zenoff, na istom fakultetu, nakon sprovedenih istraživanja, došli

---

⁴⁰ Više na: <https://www.nytimes.com/1983/10/11/science/children-who-kill-personality-patterns-are-identified.html>

su do zaključka o pojedinim uočljivim karakteristikama među mladima koji su izvršili ubistva. Velika većina je imala predistoriju nasilničkog ponašanja, izuzetan problem sa komunikacijom, i nemogućnost suočavanja sa problemima. U svom detinjstvu su najčešće provodili vremena u lošem porodičnom okruženju ili sa majkom koja nije pružala naročitu psihološku podršku. Druga grupa mladih koja je počinila ubistvo, imala je problem sa „seksualnim identitetom“. Ovi mladići su prepuni samopouzdanja, vrlo često postoji kod njih potreba za afirmacijom i potiču najčešće iz porodica gde je majka dominantna, dok je otac pasivan. Njihova počinjena ubistva, vrlo često imaju suptilnu podršku od strane roditelja. Kao primer se navodi maloletni Roland, trinaestogodišnjak koji je u jednoj fudbalskoj utakmici bio pobeđen od nešto starijeg dečaka koji mu je nakon pobeđe zario lice u pesak. Roditelji su ohrabivali i bodrili Rolanda da učini sve što je u njegovoj moći kako bi se osvetio. On je otrčao do očeve prodavnice, zgrabio veliki nož i vratio se da bi ga zario u srce svom protivniku. Međutim dr Zenoff smatra da ovakva kategorija mladih može imati veliku korist od terapije i sa njima može da se radi i da se postignu veliki uspesi u procesu resocijalizacije. Kod dece ubica je lako uočiti stepen kontrole nad sopstvenim impulsima, posebno kao odgovor na stres i osujećenje kao i učestalost homicidnih nagoveštaja ili pretnji. Svakako da karakter i karakterne osobine ne treba zanemariti kao jedan od kriminogenih faktora.⁴¹

2.3.4.Sklonosti i navike

Sklonosti i navike nastaju kao rezultat individualnog iskustva , one se stiču u procesu društvenog života, zavisno od određenih interesa i stavova. Ako se jedno lice trajnije nalazi pod dejstvom izvesnih okolnosti one izazivaju u njemu određene reakcije i kod njega izazivaju određene stabilne ili manje stabilne crte. Uticaji pod kojima se čovek formira mogu biti pozitivni i negativni pa zato i sklonosti i navike mogu biti pozitivne ali i negativne. Stručnjaci iz oblasti psihijatrije i psihologije ukazuju na određene dečije sklonosti i navike koje mogu da budu zabrinjavajuće, i koje se mogu javiti kasnije kao neki od faktora kriminalnog ponašanja dece. Pre svega oni ukazuju na to da deca mora da nauče kako da izađu iz konfliktnih situacija, dok ih roditelji pogrešno uče „da uzvrate udarac“. U većini slučajeva bi bolje bilo otpustiti sve negativne emocije , dete se mora naučiti da oprašta, da analizira svoja osećanja i na kraju da otkrije uzrok sukoba. Takođe ovi psiholozi ukazuju da je dobro kod deteta kada brani svoje stavove, ali samo je spremna da prihvati kompromis, dok preterana tvrdoglavost može biti problem i uzrok mnogobrojnih svađa i sukoba. Sklonost ka manipulaciji je karakteristična za dete, ali ovi stručnjaci tvrde da roditelji moraju da razlikuju

---

⁴¹ Više na: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-human-equation/201710/kid-killers>

hirove svoje dece od onoga što ih zaista muči, kako bi se izbegla negativna dejstva preterane manipulacije.

Skлонosti za kriminalno ponašanje značajne su u javljanju pojedinih oblika kriminogenog ponašanja i dolaze do izražaja kod agresivnih kriminalaca. Delinkventi deluju u afektu, to su nezrele ličnosti kod kojih nasilje stvara naviku. Dečiji psiholozi ističu da se ubistva i drugi oblici nasilja kod dece javljaju kao izopačen oblik ljubavi. Izvesni roditelji primenjuju sredstva prinude kako bi disciplinovali svoju decu i usadili u njih moralne vrednosti, a i strahuju da će njihovo dete postati okrutno, pohlepno i sklono ubijanju, ukoliko mu se ne uliju moralne vrednosti. Određena deca ubice su sklona pretranoj samokontroli u određenim situacijama i iznenadnom oslobađanju negativne energije kroz agresivno ponašanje. Kao uprotnost velikoj samokontroli ispoljavaju agresivno ponašanje i sklonost ka vršenju ubistva.⁴²

2.3.5. Stavovi i shvatanja

Stavovi i shvatanja predstavljaju važne dinamičke crte ličnosti i uslove neophodne za objašnjenje i razumevanje ponašanja uopšte ali i kriminogenog ponašanja. Smatra se da kod stavova preovlađuje emocionalni sadržaj dok kod shvatanja dominira intelektualni sadržaj.

Po Rotu stavovi se definišu kao stečene tendencije da se pozitivno ili negativno reaguje na neku osobu predmet, situaciju ili instituciju.

Stavovi se dele na lične i socijalne. Lični su karakteristični za pojedinca i njih izučava psihologija ličnosti. Socijalni stavovi se pak odnose na društveno značajne pojave i karakteristične su za veći broj osoba i izučavaju se u okviru socijalne psihologije. Posebna vrsta stavova su predrasude, koje predstavljaju logički neosnovane stavove koje se javljaju u vezi sa pojedinim društveno važnim pojavama. Praćene su intenzivnim emocijama i imaju značajnu ulogu u javljanju kriminogenog ponašanja. U održavanju već stečenih predrasuda važnu ulogu ima potreba za ugledom i prestižom. Pošto deca ubice imaju nizak nivo samopoštovanja, ona smatraju da će im agresivno ponašanje i ubistvo kao kulminacija takvog ponašanja pribaviti poštovanje okoline.

2.3.6. Emocije

Emocije su specifični lični doživljaji objektivne realnosti i nas samih. Jedna realna pojava uzrokuje jednake osećaje i opažaje. Međutim, oni kod raznih osoba dovode do pojave različitih emocija, tj, subjektivnih doživljaja. Tako će neka pojava kod njenih ljubitelja uzrokovati zadovoljstvo, neki će biti ravnodušni, dok će kod onih sa lošim iskutvima vezanih

---

⁴² Više na: <https://www.telegraf.rs/zivot-i-stil/porodica-zivot-i-stil/2981429-7-decjih-navika-koje-bi-trebale-davas-zabrinu>

za nju imati neprijatnost ili nezadovoljstvo. Vrste i oblici emocionalnih doživljaja mogu biti brojni i raznovrsni, različitih vrsta, trajanja i intenziteta. Postoje različite klasifikacije i vrste emocija. U odnosu na njihov hedonistički ton, emocije mogu biti prijatne i neprijatne. Emocije su povezane sa fiziološkim procesima u organizmu, recimo, srdžba i gnev mogu povećati nivo želudačne kiseline u organizmu, afektivna stanja mogu da izazovu kardiovaskularne probleme i sl. Emocijalna nestabilnost se kod delinkvenata ogleda u povećanoj razdražljivosti, uznemirenosti, teškoćama u kontroli emocija, preteranoj osetljivosti, odbačenosti, inferiornosti... Emocionalna nestabilnost se naročito javlja kod osoba sa mentalnim poremećajima i kod psihopata. Ona je naročito uočena prilikom istraživanja maloletničke delinkvencije.

U periodu adolescencije, adolescenti nastoje da okolinu prilagode sebi, radije nego da joj se prilagode. Psihičke promene su često rezultat sukoba između želja, volje i mogućnosti, javljaju se burne emocionalne reakcije na neznatne povode, snižen prag tolerancije, frustracije kao i agresivno ponašanje.

Odrasle osobe doživljavaju emocije kao što su mržnja, ljubav, gnev, bes, ljubomora... Postavlja se pitanje, da li je neka od ovih emocija deci urođena, tj da li je donose samim rođenjem? Novorođenče nema razvijene emocije, one se kasnije razvijaju. Dete se nalazi u stanju opšte uzbuđenosti nakon rođenja, jedno neodređeno emocionalno stanje, koje traje kratko i iz njega se kasnije razvijaju određene emocije. Tokom vremena emocionalne reakcije se menjaju i usavršavaju, postaju sve određenije. Emocije se razvijaju pod uticajem sazrevanja i učenja.

Emocionalne karakteristike, kako se navodi u literaturi, jesu povezane sa kriminalnim ponašanjem. Deca ubice, u osnovi izražavaju emocionalnu nestabilnost, razdražljivost, uznemirenost. Te emocionalne karakteristike se objašnjavaju kao posledice odbačenosti, osujećenosti, inferiornosti, potištenosti, ljubomore i sično. Nakon sprovedenog istraživanja Burt je došao do zaključka da je oko 60% delinkvenata jako osetljivo. Osobe koje karakterišu ovakve osobine, imaju teškoća u prilagođavanju društvenim prilikama i procesima, pa dolazi do češćih konflikata pa i do kriminalnih delatnosti. Brojna ispitivanja iz oblasti kriminologije, stavova su da emocionalna napetost često predstavlja uzrok delikventnog ponašanja dece i omladine. Bežeći od stvarnosti, ovakve osobe se povlače u sebe i svet koji sami stvaraju na osnovi svojih emotivnih i drugih poremećaja. Heide se posebno bavila istraživanjem emocija kod deca ubica. Deca ubice su izražavali svoju ljutnju kao tipičan odgovor na zlostavljanje koje su trpela na nedostatak zaštite i podrške. Slično je bilo i sa osećanjem straha kod dece.

Osećanje tuge je takođe primećeno kod deca ubica nakon što shvate da im je dom rasturen, ili pošto im je roditelj mrtav, detetov život potpuno izmenjen.

2.3.7.Motivi

Motivi su unutrašnji , fiziološki i psihološki faktori koji podtiču , usmeravaju i integrišu raznovrsne životne aktivnosti, počev od onih kojima se obezbeđuje biološki integritet, pa do onih kojima se ostvaruju različite socijalne reakcije i funkcionisanje.

Motivacija je proces pokretanja aktivnosti čoveka , njenog usmeravanja i regulisanja radi postizanja određenih ciljeva, tj zadovoljenja određenih potreba. Svaki motivacioni akt sadrži dve komponente: unutrašnji podsticaj i cilj prema kome je aktivnost usmerena. Unutrašnji cilj je potreba i osnov motivacionog procesa, kao njegova objektivna kategorija. Ona nastaje kada postoje određeni nedostaci ili poremećaji biološke ili psihosocijalne ravnoteže, a manifestuje se tendencijom da se nastali nedostaci otklone i narušena ravnoteža ponovno uspostavi.

U teoriji ne postoji potpuna saglasnost o tome kako nastaju motivi ili šta dovodi do pojave motiva. Jedan broj autora smatra da pojavu motiva ljudskog ponašanja uslovljavaju jedino emocije dok drugi autori povezuju pojavu motiva ljudskog ponašanja sa potrebama.

Bez obzira na veliki značaj emocija i potreba za nastanak motiva u teoriji preovlađuje shvatanje da pored emocija i potreba značajno mesto u pojavi motiva imaju ubeđenja , stavovi, navike, ideali i sl. Iz primera počinjenih ubistava od strane dece možemo uočiti različite motive i razloge za izvršenje ovog krivičnog dela. Seksualno zlostavljanje od strane muških članova porodice, često za rezultat ima ubistvo nasilnika od strane svoje žrtve. Veliki je broj primera u svetu kada su devojčice ubijale svoje očuhe, očeve, braću ili stričeve kako bi zaustavile seksualno zlostavljanje koje je vršeno nad njima. Takođe veliki broj primera ukazuje, da deca vrše ubistva svojih očeva, zato što im je fizički zlostavljao majku. Kroz primere ubistva od strane dece možemo uočiti činjenicu da se ubistva od strane dece nad svojim roditeljima vrše zbog preterane kritičnosti i težnje roditelja da im deca budu najbolja. U slučaju neuspeha, deca bivaju kritikovana od strane roditelja, nipodištavana i vređana, a kao reakcija deteta se vrlo često pojavljuje agresivnost koja rezultira ubistvom. Sa druge strane veoma mali broj ubistva počinjenih od strane dece imao je za motiv finansijsku korist.

Pojava motiva tesno je povezana sa osobinama ličnosti, karakterom, stavovima, sklonostima i interesima. U objašnjenju motiva maloletničkog homicida gde su roditelji bili žrtve, Hejide koristi dve psihološke dimenzije: namera da se ubije i želja da se povredi žrtva. Razlike su suštinske prirode. Namera označava determinisanost postupanja na određeni način dok se želja odnosi na svestan impuls prema objektu ili iskustvu što obećava uživanje ili

zadovoljenje u njegovom postizanju⁴³. Na osnovu tih kriterijuma Hejide razlikuje četiri tipa maloletničkom homicida: *namerno* - namera da se ubije je izraženija u odnosu na želju da se žrtva povredi, *situaciono* - ne postoji namera ni želja za ubistvom na početku interakcije između učinioca i žrtve, iz *emocionalne reakcije* - detetova želja da povredi žrtvu je najviše izražena, *nihilističko* - namera da se ubije i želja da se povredi žrtva izražene su podjednako.⁴⁴

2.3.8. Mentalne devijacije kod deca ubica

Postoji tvrdnja da je kriminalno ponašanje izraz kriminalnog uma, nenormalnosti ili mentalnih poremećaja.

Različiti podaci iz istraživanja maloletnih ubica o postojanju odnosno nepostojanju mentalnih oboljenja se nalaze u kriminološkoj literaturi. Posebnu tipologiju dece ubica dala je Heide. Osim ozbiljno zlostavljane dece koju su događaji gurnuli preko njihovih sopstvenih granica uma i ozbiljno mentalno obolele dece, tu je i tip individue koji bi se mogao svrstati u grupu dece koja su opasno antisocijalna. Na mogućnost da postoji ozbiljan duševni poremećaj kod učinioca treba posumnjati uvek kada se desi ubistvo više članova porodice uz upotrebu ekstremnog nasilja. Tako je i u slučajevima ubistva kada su tela žrtava raskomadana. Psihopske ili socijopske ličnosti su orjentisane u prostoru ni vremenu i ne pate od deluzija ili halucinacija.⁴⁵ Ponašaju se iracionalno, dosledno, slabo rasuđuju i ne uče iz sopstvenog iskustva. Iskvarene su ali često šarmantne osobe, nebojažljive osobe koje iskazuju plitke emocije.

Jedno od vodećih istraživanja deca ubica, tačnije njihovih psiholoških karakteristika, koje je sproveo Sarnoff A. Mejjick, profesor psihologije na Univerzitetu Južna Kalifornija, izričit je u tome da najznačajniji faktori za pojavu maloletničkog homicida jesu prorođični ali i socijalni faktori, ali on objašnjava da deca ubice imaju spor autonomni nervni sistem, mali broj fizičkih anomalija ali izrazito visok nivo abnormalnosti elektroencefalografije. Velika većina ima nedostatke u predelu frontalne i temporalne regije mozga, koji su povezani sa unutrašnjom samokontrolom. Ta oštećenja, objasnio je on, nisu urođena, niti genetska, već su najčešće posledica povreda. Do zaključka da kod dece ubica postoji visok nivo oštećenja mozga, došao je i Dorothy Otnon Lewis, profesor medicine na Njujokškom Univerzitetu. U prilog ovim istraživanjima govori i ubistvo počinjeno u Americi, kada su dvanaestogodišnje devojčice namamile svoju razrednu u obližnju šumu, gde su je izbole 19 puta i ostavile je da iskrvari na smrt. Ubistvo je bilo osmišljeno, jer su devojčice pokazivale težnju da zaplaše drugaricu iz

⁴³ Kostić, M., Deca ubice-doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, 2000.godine,op.cit.,str152.

⁴⁴ Više na: <https://www.livescience.com/6397-adults-kill-children.html>

⁴⁵ *Ibid.*

odeljenja Slender Menom, izmišljenim natprirodnim likom i internet legendom, a ubistvom su postigle dvostruki efekat, pre svega prikazalo bi da ubistvo Slender Mena nije nerearno, a i postale bi istog momenta njegove sledbenice. Naknadne psihološke analize, pokazale su da jedna od devojčica ubica ima šizofreniju, a druga takođe ima blaže psihičke probleme. Psiholozi su objasnili kasnije da se vrlo često dešava da se javi čvrsta emocionalna veza između dominantne osobe koja ima ozbiljne mentalne bolesti, a druga osoba je izuzetno pasivna, i da ovakve mentalne devijacije i te kako mogu biti jedan od kriminogenih faktora. Mentalne devijacije same po sebi mogu da predstavljaju faktor rizika za ubistva i najčešće nastaju kao posledica zlostavljanja.⁴⁶

2.4. Teorije o javljanju ubistva sa psihološkog aspekta

Posle svakog ubistva, a naročito onih koji su izvršeni na svirep i brutalan način se zapitamo šta sve može navesti nekog na izvršenje tako gnusnog zločina, ko to može da uživa u patnji, mučenju i ubistvu drugog čoveka? Šta učinilac želi da postigne povređivanjem i ubistvom drugog? Da li ubica na taj način želi da ostvari potrebu za sopstvenim samopotvrđivanjem, potvrđivanjem pred drugima, da li je ubistvo posledica mentalnog stanja i okolnosti u kojima se ubica u tom trenutku nalazio ili je ubistvo posledica nečeg trećeg? Kako objasniti takvo ponašanje⁴⁷ ?

Težnja za objašnjenjem kriminaliteta uopšte, a samim tim i ubistva, kao najtežeg oblika krvnih delikata, zaokupljuje pažnju ljudske misli.

Psihološke teorije dovode u vezu kriminalno ponašanje sa psihološkim osobinama ličnosti, ne uzimajući u obzir kao primarno delovanje socijalnih faktora.

Kraj devetnaestog i početak dvadesetog veka obeležio je talas psiholoških objašnjenja kriminalnog ponašanja, koja se odnose na uticaj raznovrsnih psiholoških entiteta (intrapsihičke sukobe, nedostatke u psihičkoj sferi ličnosti, slabije psihičke kvalitete i sposobnosti, neuspeh u procesu socijalizacije) Sve te teorije dovode u vezu kriminalno ponašanje sa psihološkim karakteristikama, dok delovanje socijalnih faktora zanemaruju u potpunosti ili ih smatraju faktorima sekundarnog značaja.⁴⁸

Teorijska razmatranja se mogu grupisati kroz teorije inteligencije, teorije frustracije, teorije o delinkventu kao posebnom psihološkom tipu, Ajzenkova teorija ličnosti i psihoanalitičku teoriju.

---

⁴⁶ Više na: <https://www.verywellfamily.com/is-my-child-a-psychopath-4175470>

⁴⁷ Đurđević, Z., Krivična dela ubistva, op.cit, str.259.

⁴⁸ Ćirić, Z., Dimitrijević, B., Osnovi sudske psihijatrije i psihologije, Niš, 2009.godine,op.cit. str, 92.

2.4.1. Teorija inteligencije

U osnovi ove teorije je pretpostavka da niska inteligencija dovodi do vršenja svih krivičnih dela pa i onih najtežih, ubistva. Iz toga se može izvesti zaključak da su inteligencija i kriminalitet u negativnom odnosu.

Usled inferiornosti inteligencije određena lica nisu u stanju da shvate društvene vrednosti, pa samim tim i ne poštuju prevne norme kojima se štite vrednosti poput života i imovine.⁴⁹ Konceptcija o slaboumnom prestupniku se pojavila početkom dvadesetog veka, koja je bila zasnovana na učenju o nasleđivanju mentalne inferiornosti.

Po Godarovoj teoriji iz 1915. godine, svako slaboumno lice je potencijalni prestupnik. Njegovi nalazi su govorili u prilog tome da je inteligencija većine prestupnika merena Bine-Simonovom skalom na nivou deteta 10-12 godina.

Viljems je takođe izložio svoju tezu prema kojoj tek svaki deseti delinkvent ima iz uzroka ispitivanja ima prosečnu ili visoku inteligenciju.

Na populaciji maloletnih prestupnika rezultati pokazuju da se intelektualni nivo razlikuje u zavisnosti od tih kriminalnog dela. Silovanja na primer vrše intelektualno slabije osobe, kao što i za izvršenim krivičnim delom ostavljaju više tragova, dok osobe viših intelektualnih potencijala obavljaju organizatorske funkcije u kriminalnim aktivnostima. Međutim iako ova istraživanja deluju impresivno, treba voditi računa o tome da je teorija inteligencije izložena ozbiljnom broju kritika. Zamera se da je ova teorija bazirana na malom broju ispitanih slučajeva, a takođe postoje i određeni kontradiktorni rezultati, pogotovu kad se radi o krivičnom delu ubistva.

Iako su nedostaci ove teorije nesporni, uticaj inteligencije na vršenje krivičnih dela se ne može osporiti, niti zanemariti u razmatranju endogenih faktora kriminalnog ponašanja.

2.4.2. Teorija frustracije

Prema ovoj teoriji, kriminalno ponašanje nastaje kao neosredna reakcija na frustraciju. Osobe koje karakteriše agresivnost bez razmišljanja i proveravanja brzo prelaze u akciju. Njihov prag tolerancije na frustraciju je snižen.

Negativna posledica frustracije ne mora biti samo agresivnost već i dezorganizovano ponašanje kada se gube složeniji i suptilniji načini reagovanja.

Prema ovim teoretičarima pojava agresivnog ponašanja u osnovi uvek ima postojanje frustracije i obratno, postojanje frustracije uvek vodi nekoj vrsti agresije. Nagomilana

---

⁴⁹ Dimovski, D., Etiološke karakteristike ubistva- psihopatološke i psihološke teorije, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, str.540.

agresivnost kod čoveka, koja je izazvana frustracijom, usmerava se na najpristupačnije ciljeve. Ovde se radi o pomeranju agresije sa stvarnog izvora na druge osobe ili objekte, To su, pre svega, manjinske grupe, od kojih postoji najmanje straha da će nepoželjno reagovati, odnosno da će svojim reagovanjem ugroziti agresora.⁵⁰

Stepen podnošenja frustracija nije isti za sve ljude, zavisi od individualne otpornosti na frustracije. Tolerancija na frustraciju je sposobnost uspešnog podnošenja frustracije bez nekonstruktivnih reakcija i patoloških posledica. Ona je individualna, zavisi od sklopa ličnosti, ranijih iskustava. Kod iste osobe može varirati u zavisnosti od situacije, vrste frustracije, trenutnog raspoloženja itd.⁵¹

Postoji fiziološki proces koji dovodi do agresivnosti, a koji je zasnovan na nasleđu, ali ne postoji nasleđeni nagon za agresivnošću. Miler smatra da frustracija može izazvati više različitih reakcija, a da je agresivnost samo jedna od njih. Frustracija prema A.Buss-u, je prethodnik agresije ali svakako nije ni jedini ni najsažniji predhodnik.⁵² Dolard i Miler kritikuju ovu teoriju sa razloga što iako ima dokaza da u nekim situacijama frustracija može izazvati agresivnost, ne znači da će se ona javiti u svim frustracijama (što se naziva logička greška preterane generalizacije). Zamerka se ogleda u tome što nekada frustracije dovode do depresije, ali i to da se izostanak agresivnosti pri frustracijama tumači “skrivenom” agresivnošću, a agresivnost bez frustracija “neregistrovanom” frustracijom. Ono što je jasno da različiti ljudi u različitoj situaciji ne reaguju na frustraciju uvek agresivnim ponašanjem.⁵³

2.4.3. Teorija o delinkventu kao posebnom psihološkom tipu

Hili i Alper su pokušavali da obasne vezu između kriminološkog ponašanja i brzog rada žlezda sa unutrašnjim lučenjem, pogotovu kada je u pitanju maloletničko prestupništvo jer upravo u tom periodu dolazi do narušavanja rada endokrinih žlezda i emocionalne neuravnoteženosti.

Pored nastojanja da se delinkventi prikažu kao poseban tip ili grupa ljudi koje odlikuje specifična konstitucija, brz rad žlezda sa unutrašnjim lučenjem ili niska inteligencija, stvorena je i teorija po kojoj se delinkventi razlikuju od nedelinkvenata po tome što imaju posebne psihološke karakteristike i predstavljaju poseban psihološki tip.⁵⁴ Jedno od značajnih

---

⁵⁰ Dimitrijević, B., Ličnost maloletnih delinkvenata, Godišnjak za psihologiju, Filozofski fakultet, Niš, str.209.

⁵¹ Frustracije i konflikti: Više na: <https://psihologija4gimnazija.wordpress.com/frustracije-i-konflikti/>

⁵² Frustraciona teorija, bliže pogledati na: <https://agresivnost.wordpress.com/frustraciona-teorija-agresivnost/>

⁵³ Frustraciona teorija, negativne strane, bliže pogledati na:

<https://www.google.com/search?q=negativna+strana+frustracione+teorije&tbm=isch&source=univ&sa=X&ved=2ahUKEwj50eKmtozkAhWKwsQBHasACZUQsAR6BAgGEAE&biw=1366&bih=657>

⁵⁴ Konstantinović Vilić S., V. Nikolić Ristanović V., Kostić M., Kriminologija, op.cit. str.289.

istraživanja, bazirajući se na ovu teoriju sproveli su bračni par Gluk. Oni su bili uporni u svom stavu da se delinkvent kao individua u mnogome razlikuje od nedelinkvenata. Sproveli su ispitivanje petsto delinkvenata i petsto nedelinkvenata da bi uspeli dokazati svoj stav. Nakon sprovedenog ispitivanja zaključeno je došli su do zaključka da su delinkventi agresivniji, pokretniji, impulsivniji, više skloni neprijateljstvu, manje sposobni za samokontrolu, skloni nezadovoljstvu, nepotčinjavanju, podozrivosti i da im je svojstveno mišljenje da ih ne poznaju ili ih nedovoljno cene. U celini, delinkventi se razlikuju od nedelinkvenata po velikoj "emocionalnoj disharmoniji". U svojim ispitivanjima bračni par Gluk nije sasvim isključio delovanje socijalne sredine. Saglasni sa stavovima ovog bračnog para jesu i Danem i Lukas koji su takođe su tvrdili da je tačno utvrđeno da su takve crte, kao: agresivnost, sujeta, egoizam, sumnjičavost, hvalisavost, tipične za ličnost prestupnika i da je delinkvencija rezultat pre svega predisponirajućih faktora (sklonosti, podložnosti), a manje "delinkventne situacije", pod kojom se ne podrazumeva socijalna sredina u širem smislu, već slučajne okolnosti.⁵⁵

Može se dakle zaključiti da karakteristike koje imaju delinkventi dobijeni na osnovu sprovedenih analiza su: izražene tendencije prema morbidnoj depresiji, napadi besa i bolesne agresivnosti, zadovoljstvo u nanošenju povreda nekome, asocijalnost i introvezija. Takođe analize pokazuju da su delinkventi agresivniji, pokretniji, impulsivniji, hostilniji, podozriviji i smatraju da ih drugi nedovoljno poznaju ili nedovoljno cene.⁵⁶

2.4.4. Ajzenkova teorija ličnosti

Ajzenkova definicija ličnosti glasi: „Ličnost je ukupni zbir aktuelnih i potencijalnih načina ponašanja organizma koji su određeni nasleđivanjem i sredinom“. Ona nastaje i razvija se funkcionalnom interakcijom između četiri glavne oblasti u koje su organizovani svi načini ponašanja: inteligencija, karakter, temperament i konstitucija.

Ova definicija ukazuje na tri bitna aspekta koja su značajni u Ajzenkovom shvatanju ličnosti. Ti aspekti su te da je za upoznavanje ličnosti potrebno da se koriste spoljne reakcije i oblici ponašanja, interakcijski odnos navedena četiri područja ličnosti, ukazivanje na nasledni faktor kao činilac u formiranju strukture ličnosti.

Ova teorija se bazira na se na tome da se razvoj ličnosti ostvaruje kroz interakciju nasleđene strukture ličnosti pojedinca i uticaja sredine. Kriminalno ponašanja prema Ajzenkovom

---

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Dimovski, D., Etiološke karakteristike ubistva- psihopatološke i psihološke teorije, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, str.544, op.cit.

shvatanju je opravdano izučavati jedino u okviru psihologije ponašanja jer je ono posledica zajeničkog uticaja genetskih predispozicija, uslova sredine i procesa socijalizacije.

Ajzenk je podelio sve ljudske osobine u tri kategorije: ekstrovertnost-introvertnost, neuroticizam i psihoticizam. Ekstrovertne ljude odlikuje društvenost, otvorenost, ozbiljnost, socijalne veze, impulsivnost, dok su introversi karakteristični po povučenošću i mirnošću. Neuroticizam ili nestabilnost se sastoji od ozbiljnih faktora kao što su anksioznost, depresija, nisko samopoštovanje, osećanje krivice, emotivnost. Odlike psihoticizma su su agresivan stav, egocentričnost, impulsivnost, hladnoća, asocijalno onašanje, nedostatak empatije. Kriminalci su prema ovoj teoriji neurotični ekstroverti.

U Ajzenkovoju teoriji se mnogo manji značaj pridaje socijalnim faktorima i razvoju ličnosti pa i u nastanku kriminalnog ponašanja, u odnosu na psihološke faktore i genetske predispozicije.⁵⁷

2.4.5. Psihoanalitička teorija

Iako se Sigmund Frojd nije posebno bavio problemom kriminaliteta, na osnovu njegovog opšteg učenja su stvorene teorije koje su u neposrednoj vezi sa tim pitanjima. Frojdov doprinos razvoju kriminologije se ogleda u nekoliko oblasti kao što su učenje o nesvesnom i nagonskom kod čoveka, podela psihičke ličnosti na ID, Ego i Superego, poreklo društvenih institucija, zločinac iz osećanja krivice i teorija simbolizma i objašnjenja omaški.

Kao bitne odlike zločinca se navode: izražena sebičnost, jake destruktivne tendencije, i nedostatak afektivnog vezivanja i prihvatanja drugih. Faktorskom analizom izdvajaju se karakteristike ličnosti prestupnika, a to su: niska snaga Superega, ohola nezavisnost, strepnja, usresređenost na sebe, preterano burno reagovanje i komencija (sklonost da se ide sa grupom). Psihoanalitičari devijantno ponašanje objašnjavaju preko Frojdove trojne strukture ličnosti. Polazna koncepcija je govorila o čoveku bez Nad-ja, koji je usmeren samo svojim instiktima. Određeni stavovi ukazuju da do krivičnih dela ne bi dolazilo zbog nerazvijenog Nad-ja, nego baš zato što je ono pretreano strogo. I savremeni autori zastupaju shvatanja da izvesna kriminalna ponašanja potiču iz duševnih konflikata i napetosti.

Za pojavu homicidnog ponašanja deo uticaja nose psihosocijalni faktori, koji se ističu u prvi plan. Pri razmatranju uticaja subkulturalnih faktora ubistvo se tumači kao posledica prihvatanja specifične subkulture nasilja, njenih normi, obrazaca ponašanja i životnog stila u okviru koga je u odnosima sa drugim ljudima dopušteno voljno ispoljavanje besa, hostilnih osećanja i upotrebe fizičke sile.

---

⁵⁷ Ćirić, Z., Dimitrijević, B., Osnovi sudske psihijatrije i psihologije, Niš, 2009. godine, op cit. str. 106.

Razvoj psihoanalitičke teorije posle Frojda može se sagledati najbolje kroz radove Adlera i Junga. Adler se posebno bavio osećanjem manje vrednosti, povezano sa težnjom ka nadmoći i važenjem. Izvršenje krivičnih dela može biti jedan vid kompenzacije za inferiornost i način privlačenja pažnje, dok je Jung ponudio novo tumačenje Edipovog kompleksa, a za kriminologiju je značajan zbog određivanja psiholoških tipova, posebno ekstravertnog i intravertnog tipa.⁵⁸

2.4.6. Psihopatološka teorija o javljanju ubistva

Vršenje ubistava se može objašnjavati i psihopatološkim teorijama. Razlozi za nastanak ovih teorija su pre svega prodor psihijatrije u kriminologiju, a zatim i teško određivanje granice između duševno zdravog i duševno bolesnog lica, ali i to što kod većine izvršioca krivičnih dela ubistva ne postoji osećaj krivice ili je stepen krivice izrazito nizak, što je stvorilo pretpostavke među kriminolozima da među ubicama svakako postoje duševno bolesna lica.

U osnovi ovih teorija je objašnjenje da ubistva čine duševno bolesna lica. Duševno bolesno lice je ono koje boluje od trajnih ili privremenih duševnih oboljenja, duševnih poremećaja ili zaostalosti u duševnom razvoju. Postoje brojni psiholozi koji vršili istraživanja o broju ubistva koje počinje mentalno bolesna lica. Tako su Tejlor i Gen došli do rezultata da se godišnje oko 40 ubistva počinu od strane mentalno bolesnih lica, što je otprilike 6% od ukupnog broja počinjenih ubistava u toku te godine.

Međutim, ova istraživanja svakako treba uzeti sa rezervom, jer se i te kako veliki broj ubistava počinu upravo od strane duševno zdravih lica, međutim to ne znači da to treba opovrgnuti činjenicu da se veliki broj ubistava počinu od strane mentalno bolesnih lica.⁵⁹

III UBISTVA POČINJENA OD STRANE DECE – PRIMERI IZ PRAKSE

Odnose dece i odraslih opterećuju mnoge predrasude, prevaziđena tradicionalna shvatanja i nerazumevanje. Deca često odrastaju u mikrookruženjima u kojima se ljubav i razumevanje zamenjuju sukobima i agresijama različitog tipa. S druge strane, sukobi i agresije su i značajni deo makrosocijalnog okruženja u kome deca žive.

⁵⁸ Psihoanalitička teorija, bliže pogledati na : www.artnit.net/društvo/item/4407-psihoanalitička-teorija-sigmunda-frojda.html

⁵⁹ Dimovski, D., Etiološke karakteristike ubistava – Psihopatološke i psihološke teorije, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, op.cit. str. 541.

Život dece poslednjih 10 godina je posebno ugožen. Operećen je teškom ekonomskom krizom, posledicama rata na prostoru bivše Jugoslavije, bombardovanjem 1999.godine, koji su ugrozili na posredan ili neposredan način njihovo pravo na život .Na žalost ni stanje u svetu nije bolje. Da li svi ovi faktori su zapravo uzroci koji izazivaju ono najlošije u deci? Da li upravo oni dovode do ubistava koja čine deca. Da li razoge za tako nešto treba tražiti u nečemu drugom? Jedno je sigurno, ubistva ne čine samo odrasle osobe, čine ih i deca i maloletnici.

Ubistva koja čine deca, svakako nisu nova pojava. Na osnovu istraživanja sprovedenih devedesetih godina prošlog veka, uočljiv je trend povećanja krivičnih dela ubistva počinjenih od strane dece, što se može dovesti u vezu sa nestabilnom društvenom situacijom tih godina, uticajem rata, opštim padom morala i naravno u vezi sa tim što je deci bilo dostupno različito oružje.

Poslednjih 10 godina, ubistva koja čine deca su znatno smanjena, ali svakako nisu za zanemariti, naročito ako uzmemo u obzir činjenicu da je maloletnička populacija brojčano znatno manja od ostale populacije.

Na sledećim primerima može se uočiti da rano upuštanje u vršenje krivičnih dela, tačnije vršenje ubistva i drugo devijantno ponašanje koje predhodi ili sledi delinkvenciji najmlađih populacionih slojeva, ne predstavlja društvenu pojavu koju je tek savremeni svet registrovao.

3.1.,,Ubistvo od strane vršnjaka u Pančevu“

U Decemru, 2017.godine, u Pančevu je izboden šesnaestogodišnji Ivan Adamov, od strane svog školskog druga, sedamnaestogodišnjeg M.S. Ubijeni dečak je zadobio ubodnu ranu nožem između levog pazuha i grudi, i iskrvario je na licu mesta. Tuča između ova dva momka bila je ugovorena ispred Mašinske škole u Pančevu, ali do incidenta je došlo u naselju Nova Misa. Sukob između ova dva mladića započeo je još na društvenoj mreži “Facebook“. Kao motiv ovog ubistva je dug od 1000,00 dinara, koliko je Ivan dugovao sedamnaestogodišnjoj ubici, koje mu je dao sa kamatom, ali Ivan nije vraćao dug. Oni su ugovorili viđanje ispred Mašinske škole, ali pošto se Ivan nije pojavljivao, Nemanja ga je pozvao telefonom i pomerio mesto viđanja u naselju Nova Misa. Njih dvojica su stali jedan naspram drugog, dok su ostali drugovi iz škole to posmatrali. Prvo je došlo do guranja, nakon čega je Nemanja počeo da vuče Ivana, a zatim ga je uboo nožem. Nakon uboda, Ivan je pokušao da pobegne ali je nakon nekoliko metara pao i ubrzo iskrvario na smrt. Svi mladići su se u tom trenutku razbežali, osim jednog Ivanovog druga koji je ostao pored njega i koji je i pozvao hitnu pomoć, ali koja je mogla samo da konstatuje smrt. Sedamnaestogodišnji ubica, je ranije pokazivao sklonosti

ka kriminalnom ponašanju. Radilo se o osobi koja je pohađala Elektrotehničku školu „Nikola Tesla“ u Pančevu, dve godine je ponavljao razred, nakon čega je sam napustio istu. Iz ovog primera možemo zaključiti da ubistva počinjena od strane dece, mogu da imaju objašnjenje u potrebi za afirmacijom i samopotvrđivanjem, koja je karakteristična za tinejdžerski period. Ipak, mora se istaći izrazito velika potreba da aktivnom reakcijom državnih ali i nedržavnih organa u borbi pre svega protiv vršnjačkog nasilja, a zatim i u borbi protiv maloletničkog homicida i kriminaliteta uopšte.

3.2., Trovač šoljicama čaja“

Ubistva koje je počinio Grejem Jang⁶⁰, koji je rođen 1947.godine u Londonu, na jasan način ukazuju da ubistva koja čine maloletnici i deca nisu novija pojava. Naime, prvo ubistvo, Grejem je počinio još 1962.godine.

Na primeru ovog ubistva, možemo uočiti pre svega činjenicu da je Grejem poticao iz deficitarnog porodice. Odsustvo majke, i samimim tim asocijalno ponašanje, iz ovog primera ukazuju da i te kako to mogu biti faktori koji doprinose devijantnom ponašanju kod dece i maloletnika.

Grejem Jang je bio vezan za svoju tetku koja ga je očuvala nakon smrti njegove majke. Njegov otac ga je uzeo, nakon što se opet oženio, što je navodno izazvalo i podstaklo neprijateljska osećanja prema njegovoj maćehi.

U detinstvu, Grejm nije pokazivao potrebu za društvom, ali je brzo naučio da čita, i zainteresovao se za krimi romane i priče, naročito one koji uključuju trovanje. Kao jedan od njegovih najvećih uzora, navodi se Holi Harvi Kripen, poznatiji kao dr Kripen, pseudonaučnik kome nije bilo dozvoljeno da praktikuje alternativnu medicinu u Velikoj Britaniji.

Jang je svog idola nadmašio u broju žrtava. Grejem se nije zadovoljio čitanjem o delima drugih trovača i vrlo brzo je proširio svoje znanje o hemiji i toksikologiji, kako teorijski tako i praktično. Nakon silnih pročitanih knjiga i praktičnih eksperimenata, Grejm je odlučio da svoje znanje testira i proširi ogledima na ljudskoj žrtvi, a prvi izbor je bio Kris Vilijams, jedan od njegovih malobrojnih drugova.

Tokom poseta Grejemovoj kući, Kris je bio izlagan spektru otrova koje je Grejem ubacivao u hranu i piće. Grejem je otrove nabavljao iz apoteke, gde su ne samo verovali da je stariji nego što jeste, već su i prihvatili da su mu te supstance potrebne samo za eksperimente. Ovim otrovima je ubio svoju maćehu. Njegov otac je shvatio da Grejem truje članove i svoje

---

⁶⁰ Najmlađi trovač u istoriji, bliže na adresi: <http://www.dnevno.rs/istorijski-zabavnik/zanimljivosti-iz-istorije/72465/najmladi-trovac-u-istoriji>

porodice, nakon što je i sam bio hospitalizovan zbog trovanja. 1962.godine, ubio je svoju maćehu, a zatim i svoju sestru.

Černaestogoišnji Grejm je konačno skrenuo pažnju na sebe, a u njegovoj školskoj klupi su pronađeni otrovi koje je koristio u svojim eksperimentima. On je uhapšen i poslat u psihijatrijsku ustanovu Brodmur, kao najmlađi pacijent od 1885.godine. On je nastavio da izučava otrove, a ubrzo je ubio i jednog pacijeta cijanidom.

Posle 9 godina provedenih u ovoj ustanovi, Grejem je pušten na slobodu kada je imao 23 godine. Zaposlio se u gradskoj laboratoriji. Jang je svojim kolegama stalno kuvao čaj i kafe. Nakon iznenadne smrti dvojice kolega i ogromnog broja zaposlenih koji su odjednom otišli na bolovanje, vlasti su postale sumnjičave. Tada je Grejem uhapšen i suđeno mu je za dva ubistva, dva pokušaja ubistva i neovlašćeno rukaovanje otrovom.

Juna, 1978.godine je osuđen na doživotni zatvor. Grejma su mediji nazivali „trovač sa šoljicama čaja“. Stražari su ga našli mrtvog u njegovoj ćeliji, 1990.godine.

3.3.,,Adolescent kao serijski ubica“

Krajem 19.veka, bostonska policija suočila se sa jezivim serijskim ubicom - neko ko je na monstruozi način mučio i ubijao decu. Ono što je najstravičnije bilo, jeste da je glavni osumnjičeni za jezive zločine i sam bio dete⁶¹!

Da bi se utvrdilo kako jedno dete može da počini takve zločine, angažovani su stručnjaci iz različitih oblasti. Mada psiholozi nerado žigošu decu i adolescente koji su počinili takve zločine kao psihopate, pokazalo se da oni ispoljavaju karakterističan model ponašanja koji je posledica poremećaja, uključujući nesposobnost da pridaju značaj drugim životima drugih ljudi, pojačani osećaj vlastite važnosti, surovost prema životinjama i td. Sve ove karakteristike je pokazivao Džesi Pomeroy.

Džesi Pomeroy je rođen 29.11.1958.godine u Čarlstaunu. Od malena se razlikovao od drugih. Imao je oštećenje na desnom oku, tako da je neprijatno delovao na okruženje. U školi su mu se rugali dečaci koji su bili krupniji od njega, a on bi upravo zbog toga maltretirao mlade, sitnije i slabije od sebe. Bio je osobenjak, koji je najradije vreme provodio čitajući romane, priče pune krvi, ratova, sakaćenja. Jedina osoba koja mu je pružala razumevanje, bila je njegova majka. Prvi žrtva Pomeroya, biće maloletna Kejti koja je nestala iz prodavnice u kojoj je Pomeroy radio. Oko 5 nedelja od njenog nestanka, na obali južnog Bostona 23. Aprila, 1974, pronađeno je telo dečaka, potpuno nago, prekriveno ubodnim ranama. Dečakovo oko je bilo izbodeno, a genitalije potpuno odsečene.

---

⁶¹ Tinejđer koji je terorisao boston, Bliže na : <https://www.blic.rs/riznica/monstrum-tinejdzjer-koji-je-terorisao-boston-a-njegove-zrtve-bile-su-iskljucivo-deca/lyv7tqj>

Detektivi koji su istraživali slučaj, otkrili su dva svedoka koja su toga dana bila na plaži, nedaleko od mesta zločina i koji su videli nekog dečaka kako beži.

U poslednje vreme u tom kraju je zabeležen niz zločina nad decom, iza kojih je stajao neko ko je i sam bio dete. Kada su Pomeraja priveli u policiju, đonovi na njegovim cipelama su odgovarali tragovima nađenim u pesku na plaži. On je proglašen krivim za dva počinjena ubistva, i izrečena mu je smrtna kazna, koja je kasnije preinačena u doživotnu kaznu u samici. Godine 1929, premešten je u Bolnicu za neuračunljive, gde je i preminuo.

3.4., „Šansa za novi život“

Još jedan primer ubistva koji ukazuje na činjenicu da loši porodični odnosi u kome dete odrasta, kao i odsustvo majčinske figure, deficijentne i degradirajuće porodice, mogu da budu neki od faktori koji dovode do delinkventnog ponašanja dece.

Naime, prvo ubistvo Meri Beel⁶² je počinila 25. maja, 1968. godine, dan pre svog jedanaestog rođendana. Ona je tada zadavila četvorogodišnjeg Martina Brauna u napuštenoj kući. Nije najjasnije zašto je počinila ubistvo, ali se zna da ga je počinila sama, bez ičije pomoći. Drugo ubistvo je počinila 31. jula, 1968. godine. Tada je nagovorila svoju drugaricu Normu da joj pomogne da ubiju još jednog dečaka, togodišnjeg Brajana Hava. Nakon što ga je ubila, Meri se vratila na lice mesta i izrezbarila slovo M na njegov stomak. Makazama je isekla njegovu kosu, izgrebala noge i odsekla njegov penis.

Merina majka je bila prostitutka koja je i samu Meri terala na seksualne odnose sa njenim klijentima, počevši od njene četvrte godine. Takođe je u više navrata pokušala da ubije svoju ćerku, planirala je da ubistvo deluje kao nesrećan slučaj, ali nikad nije uspela u tome.

Uprkos svom tragičnom detinjstvu, Meri je bila optužena za dva ubistva 17. decembra, 1968. Sudija je verovao da Meri ima klasične simptome jednog klasičnog psihopate. Takođe je smatrao da je ona velika opasnost po drugu decu.

1980. godine, Meri je puštena iz Aškam Grejndž zatvora nakon 12 godina. Dopušteno joj je da uzme drugo ime kako bi mogla da započne novi život. 4 godina kasnije, dobila je ćerku, a 2009. godine je postala i baka. Navodno je bila fantastična majka i baka, bez obzira na njenu prošlost.

---

⁶²Ubistvo iz zabave, više na : <http://www.dnevno.rs/istorijski-zabavnik/iimala-je-11-godina-kada-je-prvi-put-ubila-dva-decaka-iz-zabave-i-zadovoljstva>

3.5.,„Bolja prilika za ubistvo“

Kada je petnaestogodišnja Ališa Busamante⁶³ imala slobodan dan u školi, za razliku od druge dece, ona ga je provela tako što je kopala dve rake iza svoje kuće, koje bi kasnije iskoristila kao grobove. Posle toga je nastavila normalan život, išla u školu, družila se, sve vreme čekajući najbolju priliku za ubistvo. Ta prilika došla je samo 4 dana kasnije, 21. oktobra, 2009. godine .

Uveče, kada je njena komšika devetogodišnja Elizabet išla kući, Ališa je sačekala i iskoristila priliku da je ubije. Dograbila je Elizabet, pretukla je, zadavila je, zatim nožem izbola i presekla grkljan. Zatim je njeno telo ubacila u jedan od grobova koje je ranije iskopala. Posle prijavljivanja porodice Elizabet o njenom nestanku, policija je uspela da nađe beživotno telo njihove maloletne ćerke.

Ališa je priznala ubistvo i rekla da je jedino što je želela, bilo to da sazna kakav je osećaj ubiti nekoga. Ališa je i ranije pokazivala psihičke probleme, pokušavala je više puta da se ubije, pila je lekove protiv depresije, a posle poslednjeg pokušaja samoubistva, smeštena je u psihijatrijsku ustanovu radi daljeg lečenja.

Policija je došla do zaključka da rake koje je Alisa kopala, su zapravo bili grobovi koje je Ališa spremala za svoju braću od stričeva, ali da se mala Elizabet našla kao bolja prilika za ubistvo. Ališa nije pokazivala nikakvo kajanje za počinjeno ubistvo, sve do momenta kada su se na sudu pojavili njeni baba i deda koji su je očuvali, kada je izjavila da joj je žao i da bi volela da vrati život, kad bi mogla maloj Elizabet .

3.6.,„Iskaljivanje besa“

Kroz ovaj primer ubistva možemo zapaziti da je dete ubica, bio zlostavljan od strane vršnjaka u školi, a takođe je bio žrtva porodičnog nasilja.

Erik⁶⁴ je imao samo 13 godina, kada je ubio četvorogodišnjeg Derika u Njujorku, 1993. godine. Dok je vozio svoj bicikl, Erik je naišao na četvorogodišnjeg Derika Robija. Erik je Derika namamio u obližnju šumu, gde ga je davio i bacio dva velika kamena na njegovu glavu, a potom mu telo unakazio granom drveta, tako što je kad je dečak umro, skinuo ga je i udarao drvenim štapom po čitavom telu.

2014. godine na saslušanju Erik je rekao da su ga starija deca zlostavljala u školi, ali i da je bio izložen porodičnom nasilju. Rekao je da je sav bes iskalio na dečaku, ali se bojao da će ga izdati pa ga je zato i ubio. Osuđen je na maksimalnu kaznu zatvora, koja je sudiji bila tada na

---

⁶³ Alisa busamante, Bliže na: <https://owlcation.com/social-sciences/Murderous-Children-Alyssa-Bustamante>

⁶⁴ Eric smith – dete ubica, bliže na: [https://en.wikipedia.org/wiki/Eric_Smith_\(murderer\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Eric_Smith_(murderer))

raspolaganju za maloletne ubice, a koja je iznosila od devet godina zatvora do doživotne robije. Od 1993.godine, pa sve do 2001.godine, njemu je osam puta odbijen zahtev za puštanje na uslovnu slobodu. Kada se obraćao sudskoj komisiji, Erik smit je naveo da je zlostavljan u porodici, što ga je zapravo učinilo nasilnikom, ali stepen odsustva bilo kakve empatije i griže savesti, navelo je sudske psihologe da zaključe kako Erik nije spreman za rehabilitaciju i vraćanje u društvo.

3.7., Dete ubica, osuđen na doživotnu kaznu zatvora“

Dvanaestogodišnji Lajonel Tejt⁶⁵, je najmlađi američki državljanin koji je ikada osuđen na doživotnu kaznu zatvora, bez mogućnosti da ikada bude uslovno pušten na slobodu. Razlog tome je što je 1999.godine, Lajonel ubio šestogodišnju Tifani Junik. Nju je Lajonelova majka čuvala u njihovoj porodičnoj kući.

Onda kada je ostao nasamo sa njom, Lajonel je ubio, a nakon 45 minuta, pozvao svoju majku, obrativši joj se da mala Tifani ne diše, jer je udarila glavom o sto.

Međutim na osnovu veštačenja, utvrđeno je da je devojčici bila pocepana jetra, napukla lobanja, polomnjeno joj je rebro i otečen mozak, nakon čega se došlo do zaključka da je Lajonel skakao po šestogodišnjakinji, sve dok ona nije podlegla povredama.

Osuđen je na doživotni zatvor, što je izazvalo brojne kontraverze u javnosti. Utvrđeno je da pre izricanja presude nije u potpunosti izvršena mentalna procena maloletnog ubice. Iz tog razloga je njegova kazna 2004.godine preinačena i nakon 5 godina zatvora, dobio još jednu godinu kućnog zatvora, a zatim je pušten na uslovnu osudu.

Posle izlaska iz zatvora, Lajonel je nastavio sa kršenjem zakona, a trenutno služi zatvorsku kaznu u trajanju od deset godina.

IV STRATEGIJE TRETMANA I PREVENCIJE ZA VRŠENJE KRIVIČNIH DELA OD STRANE DECE

Gde god da se osvrnemo, pogledamo, susrećemo se sa nasiljem, a nažalost i sa ubistvima. Ona su svuda oko nas, stalno nas prate i često se dešavaju. Dečije igre se svode na nasilje, crtani filmovi i emisije na televiziji prezentuju nasilje i ubistva, i mi iako se nalazimo u dvadeset i prvom veku, ubistva nisu relikv prošlosti, već naprotiv se po broju, stepenu i brutalnosti i ne razlikuju mnogo od ubistva vršenih nekoliko vekova unazad.

---

⁶⁵ Lionel Tate, bliže pogledti na: https://en.wikipedia.org/wiki/Lionel_Tate

Krivično delo ubistvo je veoma dinamično i zato ni danas nije izgubilo na značaju, ni u teorijskom, ni u zakonodavnom, onosno kriminalno političkom planu. Na žalost je sve češće izvršeno planirano, pa čak i od strane organizovanih kriminalnih grupa. Broj izvršenih krivičnih dela ubistva se ne smanjuje.

Odnose dece i odraslih opterećuju mnoge predrasude, prevaziđena tradicionalna shvatanja i nerazumevanje. Deca često odrastaju u mikrookruženjima u kojima se ljubav i razumevanje zamenjuju sukobima i agresijama različitog tipa. S druge strane, sukobi i agresije su i značajni deo makrosocijalnog okruženja u kome deca žive.

Ulazeći u proces „demokratizacije“, naša zemlja se opredelila za niz društvenih reformi sa ciljem da promeni ili bar unapredi društveno-politički sistem, i da unese novine u koncept, način i metod rada u novim organizacijama i službama, što je svakako značajan korak u postizanju ovog cilja. Zahtevi koje postavljaju međunarodne organizacije, ostavljaju značajne zadatke našoj zemlji radi usklađivanja naraslih potreba. To je ogroman i jako složen posao, i zbog toga je od neprocenjivog značaja rad međunarodnih organizacija, pre svega UNICEF-a⁶⁶. Krivična dela koja čine deca, ali i maloletnici ne mogu se, na žalost, u potpunosti eliminisati, ali se aktivnim preventivnim pristupom i te kako može uticati na smanjenje njihovog broja. Pored deklarativne, neophodna je i aktivna reakcija svih nas, kako državnih, ali tako i nedržavnih subjekata kako bi se uspelo u tom cilju.

4.1. Krivičnopravne i krivičnoprocesne mere

4.1.1. Preventivna uloga sudova za maloletnike

Korenita reforma maloletničkog pravosuđa koja je sprovedena sa donošenjem novog zakona u Republici Srbiji ukazuje na najbolji pristup deci i maloletnicima, promoviše njihova prava, štiti njihove interese, a društvena intervencija je usmerena na stvaranje adekvatnih uslova, podsticanje i usmeravanje rasta i prosocijalnog razvoja mladih kao najprihvatljivijeg načina prevencije prestupništva.

Zakon o maloletnim učinocima i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica bazira se na savremnim saznanjima o razvoju i funkcionisanju mladih, najsavremenim dostignućima u oblasti maloletničkog prava. Takođe je utemeljen na savremenim međunarodnim dokumentima takođe iz ove oblasti, ali i pozitivnim iskustvima prakse rada sudija za maloletnike u Srbiji.⁶⁷ Za koncipiranje sistema maloletničkog pravosuđa bilo je neophodno uskladiti unutrašnje

---

⁶⁶Reichenberg, J., Deca i policija-psihološki i etički aspekti uspostavljanja odnosa poverenja i saradnje između policije i dece u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom, UNICEF Srbija, 2017. godina, str.13.

⁶⁷ Stalkić, Đ., Priručnik za stručnjake u sistemu maloletničkog pravosuđa, Beograd, 2013. godine, str.2

pravo sa odredbama Konvencije o pravima deteta, u tom smislu što bi se stvorili zakoni, razvili postupci, organi i ustanove koje se naročito odnose na decu i bave se decom kod koje postoji pretpostavka da su izvršila krivična dela. Smernice za maloletničko pravosuđe⁶⁸ nalaze se i u preporukama Ujedinjenih nacija, odnosno veka Evrope, koja su sadržana u Standardnim minimalnim pravilima UN za maloletničko pravosuđe⁶⁹, takozvanim Rijadskim smernicama iz 1990⁷⁰, u Havanskim pravilima iz 1990⁷¹, i evropskim pravilima o društvenim sankcijama i merama iz 1992. godine.⁷²

4.1.2. Razlike između starih i novih modela pravosuđa

Zakon o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, objavljen je u službenom glasniku Republike Srbije, broj 85/05 od 29.09.2005. godine i stupio je na snagu 1. januara 2006. godine. Ovaj zakon sadrži odredbe koje se odnose na materijalno krivično pravo, na organe koji ga primenjuju, krivični postupak i izvršenje krivičnih sankcija prema ovim učinocima, ali se ovaj zakon takođe odnosi i na punoletna lica kojima se sudi za krivična dela koja su učinila kao maloletnici, a ispunjeni su svi uslovi koje predviđa ovaj zakon, a odnosi se i na lica koja su učinila krivično delo kao mlađa punoletna lica. Zakon sadrži i odredbe koje se odnose na zaštitu dece i maloletnika kao oštećenih u krivičnom postupku.

Sveobuhvatna reforma sistema maloletničkog pravosuđa u Srbiji tokom poslednjih nekoliko godina je doživela sveobuhvatne promene u više oblasti, a pre svega prihvatanje novog vrednosnog okvira utemeljenog na međunarodnim okvirima i standardima.⁷³

Novinu u ovom zakonu predstavlja, svakako, zahtev za specijalizacijom sudija za maloletnike ali i advokata, tužilaštva i policije. Zakonom se zahteva da sudije moraju imati posebna znanja iz oblasti prava deteta i prestupništva mladih. Zakon postavlja i zahtev da sudije porotnici u ovim predmetima da se biraju iz redova nastavnika, vaspitača, učitelja ali i drugih stručnih lica koja imaju iskustvo u radu sa decom. U cilju sticanja posebnih stručnih znanja iz oblasti prava deteta i prestupništva, stvara se Pravosudni centar za obuku i usavršavanje u

---

⁶⁸ Marković, V., Jovanović, V., Rajić, T., Milivojević, M., Emeršić, V., Satarić, N., Maloletničko pravosuđe razvoj usluga na nivou lokale zajednice, Beograd 2009. godine, str. 23.

⁶⁹ Pekinška pravila, sajt posećen 14.08.2019. bliže pogledati na: <http://cpd.org.rs/projects/odabrani-medjunarodni-instrumenti/standardna-minimalna-pravila-ujedinjenih-nacija-pekinska-pravila/>

⁷⁰ Rijadske smernice, videti: <http://cpd.org.rs/projects/odabrani-medjunarodni-instrumenti/smernice-ujedinjenih-nacija-za-prevenciju-maloletnicke-delikvencije-rijadske-smernice/>

⁷¹ Prava deteta i maloletničko pravosuđe, preuzeto 16.08.2019. Bliže pogledati na: <https://npm.rs/attachments/5%20Pravila%20UNa.pdf>

⁷² Pregled konvencija, preporuka i rezolucija koja se odnose na kaznenopravna pitanja, preuzeto 16.08.2019. videti: <https://www.npm.rs/attachments/Kompilacija%20dokumenata%20SE-zatvori.pdf>

⁷³ Stalkić, Đ., Priručnik za stručnjake u sistemu maloletničkog pravosuđa, Beograd, 2013. godine, *op. cit.*, str. 69.

saradnji sa resornim ministarstvima Vlade Republike Srbije, naučnim i stručnim ustanovama i profesionalnim udruženjima i nevladinim organizacijama. O obavljenim proverama znanja i stručnim usavršavanjima Pravosudni centar izdaje odgovarajuće sertifikate.⁷⁴

U procesnoj materiji, redefinisanje ranije važećeg socijalnozaštitnog modela, kreće se u pravcu bolje zaštite osnovnih ljudskih prava maloletnika u postupku: obavezna odbrana, hitnost postupka i tačno određeni rokovi, odredbe o pritvoru su potpunije definisane kao krajnje i vanredno sredstvo, srazmera između dela i sankcije.⁷⁵

4.1.3. Pozitivan razvoj mladih i pozitivno maloletničko pravosuđe

Pozitivni razvoja kod malidih podrazumeva pojačanu brigu, i unapređenje zdravlja i blagostanja dece i omladine koja je usmerena na uočavanje, opis, proučavanje i promociju svega onog dobrog kod dece i mladih osoba. Sa stanovništva pozitivnog razvoja mladih, orijentacija postoji na pozitivno, zdravo, pohvalno kod jedne mlade osobe, čime se obezbeđuje temelj na kome se postavljaju osnovi za intervenisanje koje zahvat i ono što nije tako dobro.⁷⁶ Pozitivni razvoj mladih i na njemu zasnovano pozitivno maloletničko pravosuđe, orjentisani su podjednako na pozitivno kod mladih osoba ali i na faktore rizika, a merama prevencije i tretmanima nastoje da ostvare balansiran pristup.

Pozitivan razvoj malidih podrazumeva pre svega promovisanje osećanja fizičke bezbednosti i emocionalne sigurnosti kod dece i mladih osoba. Trebaju pre svega biti uvereni da će odrasli da ih zaštite od svake vrste fizičkog maltretiranja ili povrede, a moraju i steći osećaj da su prihvaćeni od strane svojih vršnjaka i da se u tom krugu svakako i njihovo mišljenje uvažava, jer tek tada se ohrabruju da preuzmu rizik i oprobaju se u novim ulogama i aktivnostima, što je izuzetno značajno za njihovo samopouzdanje.

Ovi programi za zdrav razvoj mladih podstiču i uspostavljanje zdravih interpersonalnih odnosa, što podrazumeva da deca treba da imaju više trajnih odnosa sa osobama u koje imaju poverenje, da bi mogli da se održe u burnom periodu adolescencije. Mladi, takođe moraju biti uključeni u proces planiranja programa u kojima se očekuje da mlada osoba aktivno učestvuje, jer se na taj način mladima daje prostor za kreaciju i razvijanje njihovih interesovanja i motivacije.

---

⁷⁴ Marković, V., Jovanović, V., Rajić, T., Milivojević, M., Emeršić, V., Satarić, N., Maloletničko pravosuđe razvoj usluga na nivou lokale zajednice, Beograd 2009. godine, *op.cit*, str.30.

⁷⁵ *Ibid*, str.31.

⁷⁶ Stalkić, Đ., Priručnik za stručnjake u sistemu maloletničkog pravosuđa, Beograd, 2013. godine, *op.cit*, str. 60.

Pozitivan razvoj mladih prezentuje i potrebu da se deci i mladim osobama treba omogućiti da da se zajedno sa drugim mladim i odraslima nađu na istom zadatku, jer bi se na taj način kod njih razvio osećaj svrsishodnosti i podići svest lične vrednosti.

Potrebno je angažovanje u dobro organizovanim aktivnostima obučavanja za razvoj socijalnih i životnih veština. Takve aktivnosti se vezuju najčešće za slobodno vreme posle škole u grupi vršnjaka, i oni se najčešće odnose na savladavanje veština koje su potrebne za obavljanje budućeg zanimanja, unapređenje ili proširivanje znanja ili unapređenje samoregulatornih mehanizama mlade osobe.⁷⁷ Ovakvi programi zahtevaju dobro razvijene pristupe, iskustvo, kao i dobro obučeno osoblje i mnogo više rada sa mladim osobama.

4.1.4. Principi rada sa decom i maloletnicima u sistemu maloletničkog pravosuđa

Osnovni principi na kojima treba da se zasniva rad sa maloletnicima u sistemu maloletničkog pravosuđa jesu pre svega poštovanje prava deteta, onako kako su ta prava definisana u konvenciji UN o pravima deteta, i oni podrazumevaju da sva lica koja učestvuju u direktnom radu sa decom moraju da poseduju posebna znanja, veštine i stavove u oblasti prava deteta. Takođe potrebno je i bezuslovno prihvatiti dete onakvo kakvo ono zaista jeste, sa svim njegovim potrebama, problemima i poremećajima.

Svaka ustanova mora u radu sa decom da afirmiše i primenjuje pristup individualizacije, svako dete treba da se tretira kao jedinstvena i neponovljiva osoba, čime se razvija detetova individualnost i autentičnost. Principi na kojima se zasniva rad sa decom podrazumevaju i osnaživanje deteta ali i porodice iz koje potiče dete.

Osposobljavanje i osamostaljivanje deteta se uzima kao glavni cilj tretmana u ustanovama. Ključ za promene se ne nalazi u strategijama i metodima i tehnikama koje se primenjuju na detetu, već u samom detetu i njegovoj porodici.

Polazeći od neotuđivog prava svake osobe na individualnost i samoopredeljenje, ustanove svoj rad treba da baziraju na uspostavljanju i unapređivanju ravnopravnih partnerskih odnosa sa decom, porodicom i drugim akterima u procesu podrške i pomoći detetu.. takođe svakako socijalno vaspitna ustanova svoj rad mora da temelji principu normalizacije i prirodnosti uslova, tako što će uslove života u ustanovama da približi uslovima života u porodici ili lokalnoj zajednici. Rad u ustanovama se bazira na ozbiljnom planiranju i programiranju rada.

---

⁷⁷ *Ibid*, str.61.

4.2. Uspostavljanje odnosa poverenja i saradnje između policije i dece u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom

Uloga i zadaci policijskih službenika u prevenciji i suzbijanju maloletničke delinkvencije i nasilja nad decom su veoma složeni.

Veoma važnim se smatra prvi kontakt i ostvarivanje komunikacije policije sa decom koja se nalaze u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom iz razloga što policijski službenici koji su posebno osposobljeni za postupanje prema maloletnicima čine prvu i možda najvažniju kariku organizovane i stručne borbe kako u oblasti prestupništva mladih tako i u krivičnopravnoj zaštiti dece i maloletnika oštećenih krivičnim delima.⁷⁸

4.2.1. Ključni koncepti u postupanju policije prema deci u kontaktu ili sukobu sa zakonom

Reforma sistema maloletničkog pravosuđa, a u okviru toga i unapređenje postupanja policije prema deci, odvija se pod uticajem sledećih principa: Pre svega, praksa mora da bude zasnovana na pravima deteta, jer je Srbija potpisnik Konvencije UN o pravima deteta.

Rad sa decom mora da podrazumeva poštovanje dečijih prava i usvajanje najviših etničkih standarda. Međutim, potrebno je dosta truda da praksa policijskog rada bude zasnovana u punoj meri na pravima deteta, a takođe treba naglasiti da su prava deteta progresivno razvojna, ona se stalno dograđuju i usavršavaju.

Deteta mora biti centar zbivanja, bilo da se nalazi u ulozi žrtve ili u ulozi učinioca krivičnog dela. Pažnja javnosti se preusmerava na širu kategoriju dece pod rizikom čime karakter društvene reakcije dobija preventivni smisao. Veoma značajna novina je i rad policije u lokalnoj zajednici.⁷⁹ Ovaj model podrazumeva strategije i metode rada kojima se nastoji uspostavljanje bliskog odnosa partnerstva između policije i lokalne zajednice, što takođe omogućava preventivni rad policije.

Jedan od karakterističnih pravaca delovanja policije u lokalnoj zajednici jeste tesna saradnja između policije, škole ali i roditelja.

4.3. Mere neformalne društvene kontrole

4.3.1. Preventivna uloga škole i predškolskih ustanova

Škole kao institucije za obrazovanje mladih i te kako su značajan faktor socijalizacije. Sistem obrazovanja koji se ostvaruje u procesu školovanja se često dovodi u vezu sa

---

⁷⁸ Reichenberg, J., Deca i policija-psihološki i etički aspekti uspostavljanja odnosa poverenja i saradnje između policije i dece u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom, UNICEF Srbija, *op.cit.*, str.10.

⁷⁹ *Ibid.*, str.12.

delinkventnim ponašanjem. Razlog tome jeste što se u toku školovanja vrši socijalizacija dece ali i razvijanje same ličnosti deteta, razvijanje kulturnih svojstava mladih, uticanje na uzdizanje moralnih vrednosti i slično . Međutim slabo napredovanje u učenju, loš uspeh, ponavljanje razreda, mogu za posledicu imati negativna ponašanja, u smislu bežanja iz škole, laganje roditelja, skitnja, alkoholizam, ali i vršenje krivičnih dela .

Pored lošeg uspeha i loših ocena, kao još jedan faktor za javljanje maloletničke delinkvencije, navodi se i loši odnosi u školskoj sredini, bilo da se radi o odnosu nastavnika prema nekoj deci ili neke dece prema ostalima. Ti nerazrešeni i loši odnosi mogu imati za posledicu loše ponašanje i van škole.

U cilju suzbijanja vršenja krivičnih dela od strane dece, a pre svega onih krivičnih dela koja podrazumevaju nasilje, potrebno je implementirati preventivne programe prema unapred definisanim pravilima u školskim i predškolskim ustanovama. U tom smislu postoje određeni programi koji se primenjuju u svetu, ali i programi koji se primenjuju u našoj zemlji. Najvažniji među njima su svakako programi „ALERT“, „Big brothers, big sisters“, i „KiVa program⁸⁰“. „ALERT⁸¹“ program ima cilj suzbijanje upotrebe psihoaktivnih supstanci među učenicima srednjih škola, a poseban akcenat ovog programa se stavlja na izbegavanje prvog susreta sa psihoaktivnim supstancama. „Big brothers, big sisters⁸²“ program je realizovan u našoj zemlji pod uticajem udruženja „Sačuvajmo decu“, od 1998.godine. ovaj program se sprovodi sa ciljem rada i zaštite dece iz marginalizovanih grupa. „KiVa“ program postoji u Finskoj, i u osnovi ovog programa je suzbijanje nasilničkog ponašanja među učenicima, i podrazumeva edukaciju nastavnog osoblja ali i dece, te učenju dece kako da postupaju onda kada odrasli nisu prisutni.

Takođe veoma važno, sa ciljem suzbijanja vršenja krivičnih dela od strane dece, a gde uloga škole može imati veliki značaj, jeste uticaj na kvalitetno korišćenje slobodnog vremena od strane dece. To sa razloga što statistike pokazuju da najveći broj krivičnih dela izvršenih od strane maloletnika jeste za vreme vikenda, tačnije u slobodno vreme. Potrebno je, dakle raditi na mogućnosti za konstruktivno korišćenje slobodnog vremena pod okriljem škola i lokalnih zajednica⁸³. U tom smislu može se raditi na razvijanju preventivnih pristupa, tako što bi se

---

⁸⁰ Bliže pogledati na sajtu: http://www.educationworld.com/a_admin/rubin/effective-bullying-prevention-program.shtml

⁸¹ Bliže pogledati na: https://www.drugabuse.gov/sites/default/files/redbook_0.pdf

⁸² Bliže pogledati na: <http://www.bbbsi.org>

⁸³ Nikolić-Ristanović, V., Delinkvencija i viktimizacija maloletnih lica u Srbiji, rezultati Međunarodne ankete samoprijavlivanjem delinkvencije, sažetak i preporuke, Beograd, 2017.godine, str.9.

mlade osobe uključile u obavljanje nekih honorarnih poslova, za vreme vikenda ili raspusta, i na taj način bi sticali radno iskustvo i radne navike.

Kao preventivni pristup škola ogleda se rad na povećanju bezbednosti školskog okruženja, koji bi podrazumevao razvijanje i implementaciju programa za prevenciju i suzbijanje narkotika, nasilja, alkohola i slično. U školama mora postojati razvijen sistem prepoznavanja i reagovanja na slučajeve nasilja (pre svega se misli na nasilje u porodici), i nasilničkog ponašanja od strane dece.

Škola ima izuzetan uticaj na razvoj detata, jer se upravo u školi usvajaju brojne osobine i sposobnosti. Dete u školi uspostavlja odnos sa autoritetima, i usvaja mnoge vrednosti i stavove. Škola je takođe važna, jer u toj sredini dete usvaja važna društvena načela, i u njoj nastoji da usadi u detetu one modele ponašanja koje se smatraju društveno poželjnim.

4.3.2. Preventivna uloga porodice

Porodica je osnovna jedinica svakog društva. U porodici započinju procesi socijalizacije dece. Zahvaljujući procesu socijalizacije dete uči da razume način života društva u kome živi i koje ga okružuje. Ona se smatra ključnom društvenom institucijom zaduženom za pravilnu socijalizaciju dece. Najvažniji je činilac u procesu pravilnog vaspitavanja i usmeravanja deteta. Međutim, vremenom su se izdešavale različite promene u strukturi i funkcionisanju same porodice. Moderna porodična struktura podrazumeva jako veliki broj porodica sa samo jednim roditeljem. Takođe sve je veći broj degradiranih porodica, u kojima su odnosi ne odvijaju harmonično. Ove promene koje nosi savremeno doba, svakako da negativno utiču na pravilnu socijalizaciju deteta. Nesumljivo je da loši porodični odnosi mogu da budu uzrok agresivnosti, asocijalnosti i nasilnosti dece.

Deca u toku odrastanja, najčešće u pubertetskom periodu, traže modele ponašanja, i vrlo često prihvataju model ulice. U tom momentu roditelji moraju da odreaguju na pravi način i potrebno je da usmere svoje dete, u suprotnom dete može lako da krene putem kriminalnog ponašanja. Kada iskrsne problem sa maloletnikom, u rešavanje te situacije mora biti uključena porodica i odgovornost se mora vratiti na porodicu. Preventivno delovanje u suzbijanju vršenja kriminalitea od strane dece se ogleda u aktivnoj ulozi koju ima društvo, prvenstveno porodica, zatim i škola, policija, sudovi, mediji, jer svi oni zajedno imaju značajan uticaj na formiranje ličnosti deteta.

Ljudi, tokom svog života prave mnoge greške, ali one koje naprave u ulozi roditelja, mogu imati najdalekosežnije posledice. Dobar odnos roditelja i dece tokom odrastanja dece, može znatno smanjiti verovatnoću da deca izaberu pogrešan način života⁸⁴.

Pored uloge obezbeđivanja materijalnih i drugih dobara za život dece, porodica je i jedna od primarnih grupa u kojima e odvija proces vaspitavanja i socijalizacije maloletnika.⁸⁵

Sve sa ciljem suzbijanja kriminaliteta od strane maloletnika, potrebno je razvijati dobre mehanizme podrške maloletnim licima koja se suočavaju sa problemima u ponašanju. Aktivnu i najznačajniju ulogu, imaće pre svega porodice iz kojih potiču takva deca. Potrebna je imlementacija programa koji imaju za cilj osnaživanje porodica i unapređenje roditeljskih veština i komunikacije roditelja sa decom.

Takođe je od izuzetne važnosti jačanje međusobne relacije porodice, dece i škole. Svakako kao primeri za to mogu da posluže programi koji su se u svetu pokazali kao izuzetno efikasni. Tu se pre svega misli na „Active parenting now⁸⁶“ program, koji u osnovi sadrže obuku roditelja kako i na koji način da prepoznaju rizična ponašanja deteta.

Takođe od izuzetne važnosti jeste i program „Porodični saradnik⁸⁷“, u saradnji sa UNICEF-om, Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i Novak Đoković Fondacije, započeo je sa radom u nekoliko gradova Republike Srbije. Program se bazira na prevenciju izmeštanja dece iz bioloških porodica, pružanje podrške povratku deteta u porodicu, i osnaživanje roditelja kroz sticanje novih znanja i veština iz oblasti roditeljstva.

Projekat SOS Dečije sela Srbija pod nazivom „Jačanje porodice⁸⁸“, takođe ima sličan cilj, a to je prevencija izdvajanja dece iz porodice, i podrazumeva u sebi podršku biološkoj porodici i stvaranje adekvatnih uslova za odrastanje dece u zdravom porodičnom okruženju.

---

⁸⁴ Avdić, S., Porodica kao faktor maloletničke delinkvencije, Savremene tendencije u razvoju pravnog sistema R.Srbije, br. LX,Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, str.53.

⁸⁵ Jašović, Ž.,Kriminologija maloletničke delinkvencije, Beograd, 1983.godine, str.236.

⁸⁶ Active parenting now, bliže pogledati na: <https://www.cebc4cw.org/>

⁸⁷ Porodični saradnik, bliže pogledti na: <https://novakdjokovicfoundation.org/sr/tag/porodicni-saradnik/>

⁸⁸ Jačanje porodice, bliže na : <http://decijeselo.org.rs/projekti/jacanjanje-porodice/>

ZAKLJUČAK

Pravo na život je jedno od osnovnih, ljudskih prava. To je prirodno pravo svakog čoveka i preduslov za ostvarivanje svakog drugog prava . Iako je zaštićeno u svim pravnim sistemima, Ustavima, zakonima i drugim zakonodavnim aktima u gotovo svim zemljama sveta, ipak se svakodnevno susrećemo sa kršenjem ovog prava. Zaštita prava na život vrši se na različite načine i kroz razne grane prava, ali svakako da je najznačajnija krivičnopravna zaštita. Ubistvo je negacija prava na život. To je osnovno krivično delo protiv prava na život. Izvršenjem krivičnog dela ubistva uništava se ljudski život i zbog toga se u krivičnim zakonicima ubistvo svrstava u krivična dela protiv života i tela.

Iako živimo u dvadeset i prvom veku, ubistva su i dalje sredstvo, način za zadovoljenje različitih motiva, počev od materijalnih, ličnih, religioznih... Ubistva se vrše u porodicama, na ulici, i to u svako doba dana ili godine, ona su planirana ili su neisplanirana, mogu biti izvršena od strane jednog ili više lica, ili čak izvršena od strane ograničanih kriminalnih grupa, a posebno zabrinjavajuća činjenica je da ubistva mogu biti počinjena i od strane dece.

Zabrinjavajuća činjenica je da rano upuštanje u vršenje krivičnih dela nije pojava koja je od skora registrovana u savremenom svetu. Zbog nedovoljne razvijenosti ličnosti, mlade osobe su izuzetno podložne uticajima koji njihovo ponašanje mogu da usmere u pogrešnom pravcu. Posebno zabrinjavajuća činjenica je da statistike ukazuju na porast obima maloletničke delinkvencije. Maloletnički homicid je poseban oblik maloletničke delinkvencije.

Najvažniji korak u sagledavanju i suprotstavljanju kriminaliteta, pre svega najtežim oblicima kakvo je krivično delo ubistva, je posmatranje njegovih pojava, učestalost, brojnost, rasprostranjenosti, načinu na koji se ostvaruju, kao i o samoj ličnosti izvršioca. Odgovorima na pitanja, ko, šta, kada, gde i kako, rasvetljavaju se činjenice koje su od značaja za pronalaženje adekvatnog odgovora na ovu negativnu društvenu pojavu.

Ovim radom analizirani su neki od uzroka koji mogu da dovedu do vršenja ubistva od strane dece. Ne može se doći do jednostavnog odgovora zašto deca vrše ubistva, jer upravo uz sadejstvo mnogobrojnih endogenih ali i endogenih faktora, javlja se, na žalost ovakva pojava. Deca jesu ličnosti sa posebnim psihofizičkim strukturama, s obzirom na stepen razvoja u kome se nalaze. Ova kategorija lica je posebno osetljiva, i stalno su izloženi velikom broju faktora , od kojih se može očekivati da doprinesu upravo tom društveno neprihvatljivom ponašanju.

Uzroci nasilja , ubistva, pak, nejasni su i nepredvidivi kao i sam čovek, ali potreba za naučnim istraživanjem determinanti nasilja, profila učinilaca, a i žrtvi su preduslovi za izgradnju

adekvatnih preventivnih tretmana, za sprečavanje vršenja ovih krivičnih dela, a pre svega vršenja od strane dece. Radi suzbijanja maloletničke delinkvencije samimim tim i maloletničkog homicida kao jednog njenog dela, neophodno je preuzeti različite mere i strategije. Prvenstveno se tu misli na krivičnopravne i krivičnoprocesne mere, i preventivne mere policije i sudova, a zatim i na neformalne mere društvene kontrole. Naša zemlja se opredelila za niz društvenih reformi sa ciljem da promeni ili bar unapredi društveno-politički sistem, i da unese novine u koncept, način i metod rada u novim organizacijama i službama, što je svakako značajan korak u postizanju cilja, a to je smanjenje obima kriminaliteta uopšte, a zatim i obima maloletničke delinkvencije. Zahtevi koje postavljaju međunarodne organizacije, ostavljaju značajne zadatke našoj zemlji radi usklađivanja naraslih potreba. To je ogroman i jako složen posao. Kada govorimo na mere neformalne društvene kontrole, ne možemo izbeći činjenicu da se porodica i škola pojavljuju kao najznačajniji faktori zaduženi za uspešnu i pravilnu socijalizaciju deteta.

U porodici započinju procesi socijalizacije dece. Zahvaljujući procesu socijalizacije dete uči da razume način života društva u kome živi i koje ga okružuje. Ona se smatra ključnom društvenom institucijom zaduženom za pravilnu socijalizaciju dece. Najvažniji je činilac u procesu pravilnog vaspitavanja i usmeravanja deteta. Takođe škole kao institucije za obrazovanje mladih i te kako su značajan faktor socijalizacije. Sistem obrazovanja koji se ostvaruje u procesu školovanja se često dovodi u vezu sa delinkventim ponašanjem. Razlog tome jeste što se u toku školovanja vrši socijalizacija dece ali i razvijanje same ličnosti deteta, razvijanje kulturnih svojstava mladih, uticanje na uzdizanje moralnih vrednosti i slično

Jasno je da se delikti nasilja, odnosno vršenje krivičnih dela od strane dece, ne može u potpunosti iskoreniti, ali aktivnim preventivnim pristupom, različitim strategijama, i programima, može se uticati na značajno smanjenje njihovog broja.

LITERATURA

1. Avdić, S., Porodica kao faktor maloletničke delinkvencije, Savremene tendencije u razvoju pravnog sistema R.Srbije, br. LX, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, 2009.
2. Atanasković, D., Krivično pravo-posebni deo, Beograd, 1985. Godine
3. Babić, M., Pravo na život i privilegovana ubistva, Pravni život, Beograd, br. 9/1997.
4. Bojić B., Maloletnici i krivično pravo-Monografija, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, 2017.
5. Dimovski D., Etiološke karakteristike ubistva- psihopatološke i psihološke teorije, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, 2014.
6. Dimovski D., Kriminološko određenje ubistva – doktorska disertacija, Niš, 2012.
7. Dimovski, D., Porodica kao faktor krvnih delikata, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 2014.
8. Đukić B., Jovašević D., „Kriminalitet maloljetnika i mjere društvene reakcije u republici Srpskoj“, Defendologija, Centar za bezbjednosna, sociološka i kriminološka istraživanja, Banja Luka, 2010.
9. Emeršić V., Jovanović V., Marković V., Rajić T., Satarić N., Maloletničko pravosuđe razvoj usluga na nivou lokale zajednice, Beograd, 2009.
10. Živanović T., Zakonski izvori krivičnog prava Srbije i istorijski razvoj njegov i njenog krivičnog pravosuđa od 1804-2004. godine, Beograd, 1967.
11. Zečević, o., Gačević, g., Maloletnička delinkvencija sa osvrtom na krivična dela ubistva izvršena od strane maloletnika, Suprostavlanje organizovanom kriminalu- pravni okvir, međunarodni standardi i procedure, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2013.
12. Ignjatović, Đ, Kriminalitet maloletnika : stara tema i nove dileme, Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2015.
13. Janković B., N. Janković, Homicidium, Kragujevac, 2008.
14. Jašović, Ž., Kriminologija maloletničke delinkvencije, Beograd, 1983.
15. Jovašević D., Kažnjavanje maloletnika u krivičnom pravu, maloletničko Pravosuđe u Republici Srbiji, zbornik radova, Beograd, 2012.
16. Jovašević D., Krivično pravo- posebni deo, Niš, 2014.
17. Jovašević D., Maloletničko krivično pravo, Niš, Pravni fakultet, 2011.
18. Jovašević D., Položaj maloletnika u krivičnom pravu, Niš, 2010.

19. Knežević S.,Krivini postupak prema maloletnicima, Niš, Centar za publikacije Pravnog fakulteta, 2007.
20. Kovačević, R.,Kecman, B., Ubistvo u porodici, Beograd, 2006.
21. Kokolj M.,Specifičnost kazne maloletničkog zatvora, zbornik radova, Beograd, 1995.
22. Konstantinović Vilić S., V. Nikolić Ristanović V., Kostić M., Kriminologija, 2009.
23. Konstantinović Vilić, S.,Deca učinioci krivičnih dela u Nišu, Zbornik pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 1978.
24. Kostić M., Konstantinović Vilić S., Sistem izvršenja krivičnih sankcija i penalni tretman u Srbiji, Niš, 2013.
25. Kostić, M.,Deca ubice, doktorska disertacija, Pravni fakultet univerziteta u Nišu, 2000.
26. Kostić, M., Kriminološka obeležja maloletničkog homicida, Zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu, Tematski broj „Usklađivanje prava Srbije sa pravom EU“, Niš, 2014.
27. Kostić, M., Kriminogeni uticaj makro socijalnih faktora na delikte nasilja, zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu, Niš, Pravni fakultet, br.42, 2002.
28. Lazarević Lj, Kkrivično pravo-posebni deo, Beograd, 1995.
29. Lukić, M., Pejaković, s., Sudska medicina, Beograd, 1975.
30. Maksimović, N.,Kuljić R.,Matić R.,faktori rizičnog ponašanja dece, sociološki pregled, br.3, 2010.
31. Milutinović, M.,Kriminologija, Beograd, Savremena administracija, 1988.
32. Milutinović, M.,Aleksić, Ž., Maloletnička delinkvencija, Naučna knjiga, Beograd. 1989.
33. Mirić F., Savremena shvatanja fenomenologije etiologije mloletničke delinkvencije, doktorska disertacija, Niš, 2014.
34. Nikolić-Ristanović, V., Delinkvencija i viktimizacija maloletnih lica u Srbiji, rezultati Međunarodne ankete samoprijavlivanjem delinkvencije, sažetak i preporuke, Beograd, 2017.
35. Perić,O., Krivičnopravni položaj maloletnika, Beograd, 1975.
36. Pešić, V., Ubistva u Jugoslaviji, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 1972.
37. Reichenberg, J.,UNICEF Srbija, Deca i policija-psihološki i etički aspekti uspostavljanja odnosa poverenja i saradnje između policije i dece u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom, 2017.

38. Simonović, S., izvršenje vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora, u zbornik sa druge godišnje konferencije saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima, beograd, centar za prava deteta, 2012.
39. Stalkić, Đ., Priručnik za stručnjake u sistemu maloletničkog pravosuđa, Beograd, 2013.
40. Stalkić, Đ., Unapređenje kvaliteta donošenja odluka u sistemu maloletničkog pravosuđa, Maloletničko pravosuđe u Republici Srbiji, Zbornik Radova, Beograd, 2012.
41. Stojanović, Z., Krivično pravo – posebni deo, Beograd, 2017.
42. Ćirić, Z., Dimitrijević, B., Osnovi sudske psihijatrije i psihologije, Niš, 2009.
43. Horvatić, Ž., Elementarna kriminologija, Rijeka, Liburnija, Zagreb, Školska knjiga, 1981.
44. Čejović, B., Krivično pravo, Opšti deo, Beograd, 2002.
45. Škulić, M., Stevanović I., Maloletni delinkventi u Srbiji, Beograd, 1999.

Korišćeni pravni izvori

1. Konvencija o pravima deteta iz 1989. godine. (Convention on the Rights of the Child- Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989, entry into force 2 September 1990, in accordance with article 49)
2. Krivični zakonik Republike Srbije („Sl. glasnik RS“, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019).
3. Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije, („Sl. glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014 i 35/2019).
4. Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, („Sl. glasnik RS“, br. 85/2005).
5. Porodični zakon, („Sl. glasnik RS“, br. 18/2005, 72/2011 - dr. zakon i 6/2015).

Korišćeni elektronski izvori.

1. „ALERT program“, https://www.drugabuse.gov/sites/default/files/redbook_0.pdf
2. „Alisa busamante“, <https://owlcation.com/social-sciences/Murderous-Children-Alyssa-Bustamante>

3. „Active parenting now“, <https://www.cebc4cw.org/>
4. „Big brothers and big sisters program“, <http://www.bbbsi.org>
5. „Grubo zanemarivanje vaspitanja dece“, <https://blic.rs/vesti/drustvo/za-krivicna-dela-dece-mogu-da-odgovaraju-i-roditelji/7wbrpq9>
6. „Deca i inteligencija“, <https://www.bebac.com/vesti/ovako-se-razvija-inteligencija-kod-dece>
7. „Deca i temperament“, <http://blizanci.org.rs/index.php/deca/103-tri-tipa-decijeg-temperamenta>
8. „Dete serijski ubica“, <https://www.blic.rs/riznica/monstrum-tinejdzera-koji-je-terorisao-boston-a-njegove-zrtve-bile-su-iskljucivo-deca/lyv7tqj>
9. „Erik smit“, [https://en.wikipedia.org/wiki/Eric_Smith_\(murderer\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Eric_Smith_(murderer))
10. „Jačanje porodice“, <http://decijeselo.org.rs/projekti/jacanje-porodice>
11. „JuvenileHomicideinthRussia“, https://www.researchgate.net/publication/240717980_Punishing_Juvenile_Offenders_in_Russia
12. „JuvenileHomicideintheUnitedStates“, <https://www.ojjdp.gov/ojstatbb/offenders/qa03105.asp?qaDate=2016>
13. „KiVa program“, http://www.educationworld.com/a_admin/rubin/effective-bullying-prevention-program.shtml
14. „Konvencijaopravimadeteta“, <https://www.unicef.org/serbia/media/3186/file/Konvencija%20o%20pravima%20deteta.pdf>
15. „Lionel Tate“, bliže pogledti na: https://en.wikipedia.org/wiki/Lionel_Tate
16. „Lišnje života iz samilosti“, <https://studentius.wordpress.com/2017/02/10/lisenje-zivota-iz-samilosti/>
17. „Najmlađi trovač u istoriji“, <http://www.dnevno.rs/istorijski-zabavnik/zanimljivosti-iz-istorije/72465/najmladi-trovac-u-istoriji>
18. „Pekinška pravila“, sajt posećen 14.08.2019. bliže pogledati na: <http://cpd.org.rs/projects/odabrani-medjunarodni-instrumenti/standardna-minimalna-pravila-ujedinjenih-nacija-pekinska-pravila/>
19. „Porodični saradnik“ <https://novakdjokovicfoundation.org/sr/tag/porodicni-saradnik/>

20. „Postupak prema maloletnicima“, projuris. Org / docx / akti / krivicni % 20postupak /Postupak – prema - maloletnicima.docx
21. „Prava deteta i maloletničko pravosuđe“, :<https://npm.rs/attachments/5%20Pravila%20UNa.pdf>
22. „Pregled konvencija, preporuka i rezolucija koja se odnose na kaznenopravna pitanja“,<https://www.npm.rs/attachments/Kompilacija%20dokumenata%20SE-zatvori.pdf>
23. „Psihoanalitička teorija“ , www.artnit.net/društvo/item/4407-psihoanalitička-teorija-sigmunda-frojda.html
24. „Republički zavod za statistiku“ , <http://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/maloletni-ucinioci-krivicnih-dela/>
25. „Rijadske smernice“, videti: <http://cpd.org.rs/projects/odabrani-medjunarodni-instrumenti/smernice-ujednjenih-nacija-za-prevenciju-maloletnicke-delikvencije-rijadske-smernice/>
26. Ubistvo iz niskih pobuda“ , <https://www.pravniportal.com/ubistvo-iz-niskih-pobuda/>
27. „Frustraciona teorija“ , <https://agresivnost.wordpress.com/frustraciona-teorija-agresivnost/>
28. „Škola i razvoj ličnosti“ , videti na : http://www.psihonega.in.rs/news_large.php?id=20
29. „World Health Organization (WHO), First ever Global Report on Violence and Health released , Geneva, 2004“ , <http://www.genevadeclaration.org>

SAŽETAK I KLJUČNE REČI

U radu se analiziraju deca kao izvršioци krivičnih dela ubistva. Cilj master rada je ukazivanje na činjenicu da je u novije vreme povišen obim maloletničke delinkvencije, i takođe da se kao izvršioци onih najtežih krivičnih dela koja su uperena protiv života i tela, pojavljuju ne samo odrasle osobe, već i maloletnici i deca. Analiziranjem raznih faktora, pokušano je da se dobije odgovor na pitanje zašto deca čine ubistva, ali imajući u vidu da je ova kategorija lica posebno osetljiva, i da je stalno izložena velikom broju faktora, može se doći do zaključka da su ti uzroci nepredvidivi kao i sam čovek.

Metode koje su korišćene u obradi teme su pre svega normativni metod- jer je rad zasnovan na analizi pravnih normi iz oblasti krivičnog prava, a posebno maloletničkog krivičnog prava, uporednopravni metod- jer se u okviru ovog rada analiziraju i zakonska rešenja u uporednom pravu i vrši se njihovo upoređivanje sa domaćim propisima, kriminološki metod-u radu je od prikupljenih podataka o učinjenim krivičnim delima od strane dece i maloletnika, izvršena je naučna interpretacija i objašnjenje.

Jasno je da se delikti nasilja, odnosno vršenje krivičnih dela od strane dece, ne može u potpunosti iskoreniti, ali aktivnim preventivnim pristupom može se uticati na značajno smanjenje njihovog broja.

Ključne reči: deca, maloletnici, maloletnička delinkvencija, nasilje, ubistvo.

SUMMARY

Murder by children

This master thesis analyzes kids as murder offenders. The aim of the thesis is to emphasize the fact that juvenile delinquency has become more frequent in the modern world, as well as the fact that not only adults, but also juveniles and kids commit a crime of murder by analyzing factors which are numerous. Taking into consideration that kid's category is especially sensitive it's no wonder that the results are as unpredictable as the human being itself when exposed to those numerous factors.

The methods used in this work are: the normative method – because the work is based on the analysis of legal norms from the field of the criminal law, especially the juvenile criminal law; contrastive law method – because this work analyzes legal solutions in the field of contrastive law while comparing them with domestic norms; criminological method – the work tries to scientifically interpret and explain the collected data on crimes committed by kids and juveniles.

It's obvious that acts of violence, on criminal acts committed by kids cannot be eradicated, but their number can be at least reduced by means of an active prevention approach.

Key words: juveniles, juvenile delinquency, violence, a murder.

BIOGRAFIJA

Aleksandra Mandić, rođena 09.12.1992. godine u Prokuplju, državljanka je Republike Srbije, od oca Staniše i majke Slađane, živi na adresi Pasjačka broj 28, u Prokuplju.

Osnovnu školu „Nikodije Stojanović – Tatko“, završila je 2007. godine u Prokuplju, a srednju Medicinsku školu „Dr Aleksa Savić“, završila je 2011.godine, takođe u Prokuplju.

Po završetku srednje škole, upisuje osnovne studije na Pravnom fakultetu Univerziteta u Nišu. Za vreme osnovnih studija obavlja stručnu praksu u trajanju od 14 dana, u Osnovnom sudu u Prokuplju. Studijski program osnovnih akademskih studija prava, okončava 6. Juna, 2017. godine, sa prosekom ocena 8,52. Iste godine upisuje master akademske studije prava.

Oktobra, 2017. godine, otpočinje sa obavljanjem volonterskog rada u advokatskoj kancelariji Todorović R. Gorana u Prokuplju u trajanju od dve godine, čime stiče praktična znanja iz oblasti prava.

Od stranih jezika, služi se engleskim jezikom na srednjem nivou, kao i ruskim jezikom na početnom nivou.

Od kompjuterskih programa, služi se Word-om, Excel-om i Internet-om.

Poseđuje sertifikat o uspešno završenoj obuci iz oblasti preduzetništva i internet mogućnosti, koji joj je dodelio „EDUKA PLUS – centar za poslovne veštine“.

BIOGRAPHY

Aleksandra Mandic, born on December 9, 1992, of father Stanisa and mother Sladjana in Prokuplje. The citizen of Serbia with the residence on the street Pasjacka 28. Graduated from an elementary school „Nikodije Stojanovic – Tatko“ in 2007 and medical high school „dr Aleksa Savic“ in 2011, in Prokuplje. Upon graduating, she enrolled on law program at a Law university in the city of Nis. During that period, she accomplished a two-week practical work in the Basic Court of Prokuplje. Her graduation took place on June 6, 2017, with a final mark of 8,52. The same year, she started a master course at the same university. In October 2017, she started a two-year-long volunteer work at the law office run by Goran Todorovic in Prokuplje. This experience gave her practical knowledge in the field of law.

Her English is at an intermediate level while she is a beginner when it comes to Russian.

Can utilize Word, Excel and the Internet. Obtained a management and internet certificate from „Eduka plus“.